

Petar Lubina, OFM
BLAŽENOM ĆE ME ZVATI

Petar Lubina, OFM
BLAŽENOM ĆE ME ZVATI
KNJIŽNICA "MARIJE" - KNJIGA 41

Petar Lubina, OFM

BLAŽENOM ĆE ME ZVATI

NAJPOZNATIJE MOLITVE GOSPI

Izdaje i odgovara:

Petar Lubina, urednik lista "Marija"
Trg Gaje Bulata 3, 21000 Split

Teološka lektura:

Dr. Dinko Aračić

Slog, grafička obrada i omot:

Kamenko Jolić

Tisak:

"Dalmacija-papir" - Split

Naklada:

1000 primjeraka

II. dopunjeno izdanje

Split, 2003.

Predgovor

Zdravomarija je jedna od prvih molitava koje sam čuo i naučio. Odzvanjala je često u mojoj roditeljskoj kući. Izgovarao sam je za Anđeoskog pozdravljenja, za moljenja krunice, za obiteljske molitve prije i poslije jela... Kako sam rastao, tako se širio krug mojih molitava. Upoznao sam nove molitvene oblike. Kako sam ih više upoznao, u meni su više budili radoznalost. Zanimala me povijest i upotreba pojedinih molitava, tko ih je sastavio, kad su se izgovarale, kome su namijenjene...

Kao urednik lista "Marija", mogao sam se malo više pozabaviti marijanskim molitvama. Pitao sam se, među ostalim, zašto se Mariji molimo i zašto s Marijom molimo. Kao kršćani, svoju molitvu upravljamo Bogu Ocu, po Sinu u Duhu Svetomu. Isto tako, kršćanska je molitva usredotočena na tajnu utjelovljenja u kojoj Marija vrši izvanrednu ulogu. Po svom majčinstvu ona je u službi Božjeg dolaska u ljudsku povijest. U taj se okvir smješta marijanska molitva Crkve na putu koja zajedništvuje u spasenjskoj solidarnosti s Crkvom koja je već dospjela u slavu.

Moliti s bl. Djevicom Marijom znači častiti Oca, koji je izabire, hvaliti Duha Svetoga koji je čini majkom Kristovom, častiti Sina koji po njoj postaje čovjekom. Moliti presvetu Bogorodicu znači zazivati u pomoć onu koja vrši posebnu ulogu u povijesti spasenja, slijediti onu koja nam prednjači na putu vjere, nade, ljubavi i potpune odanosti Bogu.

Tijekom duge povijesti narod Božji stvorio je različite marijanske molitve. Tu je u prvom redu svetopisamska Zdravomarija i Veliča, Gospina krunica, Anđeo Gospodnji, zatim antifone Pod tvoju obranu, Slavna Majko Spasitelja, Zdravo Kraljice, Rajska kruno, Kraljice neba kao i himan Zdravo, Zvijezdo mora te napokon Gospine litanije.

U ovoj knjižici pokušao sam sabrati te povijesno i bogoslovno obraditi marijanske molitve koje odzvanjaju po našim crkvama i domovima. Svjestan sam da ovaj pokušaj nije ni potpun ni savršen. Iako u ovoj knjižici prednjači pobožnost, to ne znači da se odričem bogoslovne utemeljenosti i književne ljepote koja se zrcali u donesenim molitvama.

Prvo izdanje ove knjižice, koje se pojavilo g. 1998., dosta je brzo raspačano. U Godini krunice pripremio sam i njezino drugo izdanje. Tekst o krunici nadopunio sam neznatno u skladu s prijedlogom otajstava svjetla Ivana Pavla II., a drugo je ostalo nepromijenjeno. Pružajući ovu knjižicu Gospinim miljenicima, pa i svim kršćanima dobre volje, želim da im ona ne samo u Godini krunice bude poticaj da otkriju ljepotu i sklad Zdravomarije nego i ostalih poznatijih marijanskih molitava. Ova zbirka marijanskih molitava i razmišljanja združuje nas s Crkvom, koja slavi Gospodina zbog velikih djela koja učini Mariji (Lk 1, 49) i po njoj još uvijek čini svakome od nas.

U Splitu, na prvi dan Gospina svibnja, 2003.

Petar Lubina, OFM

I. ŠTOVANJE BOGORODICE

Jedinstvena uloga

Štovanje bl. Djevice Marije u nekom je smislu staro koliko i sama Crkva. Nazire se već u evanđeoskim tekstovima i nastavlja u životu prve kršćanske zajednice. Tijekom vremena razvija se u čašćenju, zazivanju i nasljedovanju, koji se oblikuju u skladu s prilikama mjesta i vremena. Iako Majku Isusovu i ranije "po čitavom svijetu nazivaju blaženom, hvale je i slave pjesmama" (†432 Nilo Ancirski), tek Efeškim saborom (431), koji joj priznaje naslov Bogorodice, počinje procvat marijanske pobožnosti.

Štovanje Majke Isusove ima izvor u središtu kršćanskog vjerovanja, pa mu je i mjesto u središtu crkvenog života. Nastaje u puku, sasvim spontano, iz vjere i sinovske odanosti naroda Božjega. Postaje "nerazdvojiv sastojak kršćanskog štovanja" (*Štovanje Marije*, 56) i njegov "sastavni dio" (*isto*, 58). Ono je za vjernika stvarnost ugrađena u cjelokupnost kršćanskog života. Marijansko se štovanje u isto vrijeme "bitno razlikuje od poklonstvenog štovanja koje se iskazuje Utjelovljenoj Riječi, kao Ocu i Duhu Svetomu" (*Svjetlo narodâ*, 66). Nadilazi odanost koja se iskazuje bilo kojemu drugom stvorenju, jer je Marija "po milosti Božjoj, uzvišena, poslije Sina, iznad svih anđela i ljudi" (*Svjetlo narodâ*, 66).

Crkva ima zadaću bdjeti nad štovanjem Majke Isusove, donositi o njemu propise te usmjeravati i odgajati pobožnost svojih vjernika. Bogoslovci i propovjednici trebaju ga u vremenu i prostoru proučavati, svetopisamski ga utemeljivati i znanstveno potkrepljivati. Drugi vatikanski sabor opominje ih da se čuvaju skrajnosti i krivotvorenja te da se uzdrže od svakog pretjerivanja i prevelike tjesnogrudnosti (*Svjetlo narodâ*, 67) u pogledu uloge, dostojanstva, povlastica i čašćenja koja pripadaju Majci Božjoj. Poziva ih neka oči usmjere na čista vrela iz kojih izvire zdrav nauk o Majci Gospodinovoj, a to su svetopisamski tekstovi, otački spisi, svjedočanstvo liturgije i iskazi crkvenog učiteljstva. Prednjači Marijina uloga u povijesti spasenja, a zatim povlastice koje joj je u svojoj dobroti Bog udijelio. Marija je blažena jer je povjerovala. Vjerničkome puku bogoslovci i propovjednici trebaju pripo-

moći da u Isusovoj Majci prepozna i prihvati osobu koja u svojoj čudesnoj ljudskosti pomaže da se ostvari jedinstvo zemaljske i nebeske stvarnosti. U njezinu materinstvu prepoznaju posvemašnju raspoloživost djelovanju Duha Svetoga, a u djevičanskom začecu Utjelovljene Riječi dive se i klanjaju izvanrednom Božjem zahvatu, koji u Bogočovjeku iz Nazareta učvršćuje sinovski odnos sa svojom Majkom.

U trenutku navještenja Marija je "začela dijete, Sina Božjega, koji je istobitan s Ocem. Ona je doista Majka Božja; njezino majčinstvo obuhvaća cijelu osobu a ne samo tijelo i ne samo ljudsku 'narav'" (*Mulieris dignitatem*, 4). Rađajući u vremenu Onoga koji je u vječnosti rođen od samoga Oca, na poseban način sudjeluje u spasenjskom djelu Božjemu. S Riječju koja je postala Tijelom sklapa nerazdruživu vezu koja je na jedinstven način uvlači u povijest spasenja ljudskog roda. Čitavim svojim bićem i životom Marija je u službi Kristova djela otkupljenja čovjeka.

Marija je poslušno oruđe u rukama Duha Svetoga, bilo za rođenje Isusovo u tijelu bilo za duhovno preporođanje njegova Otajstvenog Tijela. Zbog toga vjernici u njoj prepoznaju istinsku Majku Božju i majku svih ljudi te je kao takvu posebno poštuju, cijene i ljube, hvale i slave. To što kršćanski puk u vjeri priznaje te srcem i umom prihvaća, nalazi svoje temelje u svetopisamskim tekstovima i opravdanost u bogoslovskim proukama.

Svetopisamski temelji

Polazište za svaki govor o Majci Isusovoj jesu svetopisamska izvješća. U njima je ocrtno sve što o njezinoj ulozi vjeruje prva kršćanska zajednica. Istina, bl. Djevica u svetopisamskim tekstovima zauzima skromno mjesto, ali je ipak moguće zamijetiti kako se marijansko otajstvo kroz svetopisamsku predaju postupno otkriva. U Starom zavjetu Marija se nigdje izričito ne spominje, ali "u svjetlosti daljnje i potpune objave, malo-pomalo sve jasnije" (*Svjetlo narodâ*, 55) na svjetlo izranja njezin lik. Proročki je već predoznačena u obećanjima prvim ljudima nakon njihova pada (Post 3, 15). Ona je Djevica koja će začeti i roditi sina, kojemu će biti ime

Emanuel - Bog s nama (Iz 7, 14; usp. Mt 1, 22). Budući da je Novi zavjet u prvom redu usredotočen na djelo i osobu Isusa Krista, Marija u njemu zauzima razmjerno malo mjesta. Ona se spominje u odlučujućim događajima iz Isusova života. Te rijetke svetopisamske datosti o Mariji veoma su važne za razvoj marijanske znanosti i pobožnosti.

"Marija stoji u Kristovu svjetlu. Kad ne bi bilo Evandjelja o Isusu Kristu, ne bismo o njoj ništa ni znali" (Rainhard Lettmann). Evandjelje svjedoči kako anđeo ne donosi Mariji samo radosnu vijest spasenja, nego joj uz to iskazuje svoje divljenje i pohvalu: "*Raduj se, milosti puna! Gospodin je s tobom! ... Ne boj se, Marijo, jer si našla milost kod Boga... Duh Sveti sići će na te i sila Previšnjega zasjenit će te...*" (Lk 1, 28-35). Nadahnuta proročkim darom Duha, Elizabeta blagoslivlje Mariju i njezin stav: "*Najblagoslovljenija si ti među ženama! I blagoslovljen plod utrobe tvoje! Odakle onda meni to da majka Gospodina moga dolazi k meni? Jer čim pozdrav tvoj dođe do mojih ušiju, od veselja mi dijete zaigra u utrobi. Blago onoj koja povjerova da će se ispuniti što joj je rečeno od Gospodina!*" (Lk 1, 42-45). U tim se proročkim riječima naziru počeci štovanja koje će Crkva kasnije iskazivati Mariji.

Elizabetinu klicanju pridružuje se i glas žene iz puka koja, zadivljena Isusovim riječima i djelima, nije mogla a da ne usklikne: "*Blago utrobi koja te nosila i prsima koje si sisao!*" (Lk 11, 27). Te su riječi "na neki način izvukle Mariju iz njezine skrivenosti" (*Otkupiteljeva Majka*, 20). Žena iz puka nema namjeru uzdizati Mariju. Njezine su riječi usputna hvala upućena Majci Isusovoj, pa su time još važnije, jer pohvala Majci proizlazi iz hvale upućene Sinu, kojemu žena iz puka i kliče. Te evandeoske riječi potvrđuju da se hvala Majci Isusovoj zapravo pretvara u hvalu Bogu. Po Mariji se veliča Bog i djelo koje je u njoj izveo. A Marijina uloga i povlastice "uvijek imaju za svrhu Krista, izvor sve istine, svetosti i pobožnosti" (*Svjetlo narodâ*, 67). I dok joj iskazuje štovanje kroz različite oblike pobožnosti, vjernički puk to čini tako da, "dok se Majka časti, Sin, radi kojega je sve i u kojemu je vječni Otac 'htio da stanuje sva punina' (Kol 1, 19), pravo upoznaje, ljubi, slavi i da se vrše njegove zapovijedi" (*Svjetlo*

narodâ, 66). Stoga ne bismo smjeli zaboraviti kako "prava pobožnost nije u neplodnu i prolaznu osjećaju ni u nekoj ispraznoj lakovjernosti, nego izlazi iz prave vjere, koja nas vodi do toga da priznajemo uzvišenost Majke Božje i da se potičemo na sinovsku ljubav prema svojoj Majci i na nasljeđivanje njezinih kreposti" (*Svjetlo narodâ*, 67).

Štovanje je Majke Isusove jačalo i raslo te se divno razgranalo u njezino nasljeđivanje i zazivanje. Tako se sve jasnije i sve obilnije ostvaruju njezine proročanske riječi: "*Od sad će me 'blaženom zvati' svi naraštaji*" (Lk 1, 48). Marija sluti veličanstvene posljedice koje nastaju iz Božjeg zahvata u njezino neznatno biće. Nepoznata žena iz puka bila je "prva koja je, iako nesvjesno, potvrdila istinitost tih proročkih riječi Marijina hvalospjeva i tako zapravo otpočela novi *Magnificat - Veliča svih stoljeća*" (*Otkupiteljeva Majka*, 20).

Od davnina je vjernički vapaj Majci hranio kršćanske duše i smirivao njihove savjesti. A kako se nižu stoljeća, tako se vapaji uspinju i padaju u odnosu na životne radosti i tjeskobe. Isusovi učenici sve više zazivaju Majku Isusovu da s njima dijeli sudbinu života. I mali i veliki, i učeni i neuki, Bogu posebno posvećeni i obični vjernici. Spominju je brojnim blagdanima. Slaveći žrtvu Kristovu, sjećaju se svoga zajedništva s njome i čitavom Crkvom. Njezinu imenu posvećuju svoje crkve i kapele. Zbijaju se oko njezinih likova po nebrojenim svetištima širom svijeta. Njezine slike stavljaju na počasna mjesta, kipove podižu po raskrižjima putova, u kapelama i crkvama, pišu joj, skladaju i pjevaju pjesme, pale joj u čast svijeće po svojim kućama i izbama... Sva Marijina svetišta, crkve i kapele, svi njezini kipovi i slike, sve njezine pjesme samo su put do Krista, kojega je ona svijetu darovala kao Otkupitelja. Sve to ponazočuje kršćanskom puku i čini gotovo vidljivom majčinsku nježnost bl. Djevice, poziva da joj se obraća, s pouzdanjem je moli i nasljeđuje u njezinu velikodušnom prihvaćanju volje Božje.

U evanđeljima nalazimo i druge tvrdnje koje još više jačaju vrijednost i zakonitost štovanja Majke Isusove.

U Evanđelju po Mateju Marija je predstavljena kao djevica, majka Emanuela, Boga-s-nama (Iz 7, 14) koji je došao

spasiti ljude od njihova grijeha (Mt 1, 21-23). U njemu se sažimlje povijest spasenja i ispunja punina vremena koju je Bog odredio u svom spasenjskom naumu. Kao majka Spasiteljeva, Marija igra jedinstvenu ulogu u toj povijesti spasenja te je zbog toga narod Božji posebno časti i iskazuje joj hvalu.

Evanđelje po Ivanu predstavlja Mariju pod križem u trenutku kad joj Isus upućuje riječ s križa: "*Evo ti sina!*" (Iv 19, 26). Tim je zapravo poziva na novo materinstvo, koje postaje novom Marijinom zadaćom u narodu Božjemu. Isusov učenik postaje Marijinim sinom, a Isusova majka - majka učenika kojega je Isus posebno ljubio, majka svih Isusovih učenika koji oblikuju zajednicu Crkve. "Tako se počela oblikovati posebna povezanost između ove Majke i Crkve" (*Otkupiteljeva Majka*, 40).

Pokraj Marije stoji i učenik kojega je Isus ljubio. Riječi-ma: "*Evo ti majke!*" (Iv 19, 27) Isus mu povjerava svoju majku. Otada je ona i njegova majka. "Tim činom izražava kako je to što nam je darovao svoju majku znak njegove posebne ljubavi kojom sebi prigrljuje sve svoje učenike, to jest sve kršćane i sve ljude. Osim toga, darujući svoju majku baš određenom pojedincu, Isus očituje svoju volju: Marija je majka ne samo svih njegovih učenika nego svakoga napose, kao što je sinom postao Ivan koji je preuzeo samo njegovo, Isusovo mjesto" (Ivan Pavao II., 11. svibnja 1983). U Isusovim riječima kršćanska predaja vidi nakanu da u osobi ljubljenog učenika Isus povjeri svojoj majci kao duhovne sinove sve svoje učenike, sve vjernike. U Isusovoj majci otada čitava vjernička zajednica i svaki pojedinac prepoznaju majku koja im je povjerena i majku kojoj su povjereni.

Bogoslovna utemeljenost

Prema pradavnom načelu, između vjere i molitve vlada potpun sklad. To je imao u vidu i II. vatikanski sabor. Stoga u njegov obnoviteljski okvir ulazi i štovanje bl. Djevice Marije. Obnovu koju je zacrtao Sabor provodi u djelo papa Pavao VI. (†1978). Smjernice za štovanje bl. Djevice objavljuje u posebnoj apostolskoj pobudnici *Štovanje Marije*

(1974). Taj spis utemeljen je na otačkoj predaji, a nadahnut na svetopisamskoj i liturgijskoj baštini. Jedinstveno štovanje koje se iskazuje Majci Isusovoj u skladu je s jedinstvenim mjestom koje ona zauzima u Božjem spasenjskom planu. Pozivajući se na riječi saborske uredbe o Crkvi *Svjetlo narodâ*, Pavao VI. nabraja i nekoliko "čvrstih dogmatskih temelja" za štovanje bl. Djevice (*Štovanje Marije*, 56). Talijanski mariolog L. Gambero sažimlje ih ovako:

1. Marija posjeduje jedinstveno dostojanstvo majke Sina Božjega. Ona je preljubljena kćerka Očeva i povlaštena hram Duha Svetoga. Snagom izvanrednoga poziva, ona prednjači svim stvorenjima (usp. *Svjetlo narodâ*, 66).

2. Isusova Majka sudjeluje u presudnim događajima djela spasenja, koje ostvaruje njezin Sin. Njezina je uloga jedinstvenog značaja te nadilazi djelo ostalih stvorenja (usp. *Svjetlo narodâ*, 66). Samo je ona Majka Otkupiteljeva, nova Eva, prava majka svih živih.

3. Marijina se neusporediva svetost očituje u svoj punini u otajstvu njezina bezgrešnog začeca. U toj je svetosti nastavila rasti prianjajući tijekom svoga života uz volju Očevu, kročila je na putu trpljenja, poslušnosti i samoodricanja, napredujući stalno u vjeri, nadi i ljubavi.

4. Marijina uloga i poslanje posred naroda Božjega pokazuju se apsolutno jedinstveni. Ona je najizvršniji član Crkve, ali je u isto vrijeme nedostiživ uzor i ljubezna majka.

5. Uznesena na nebo, u Crkvi Marija trajno vrši zagovorničku službu. Ona je znak nade narodu Božjemu na putu. Veoma je bliska vjernicima koji joj se obraćaju, pa i onima koji nisu svjesni da su njezini sinovi (usp. *Svjetlo narodâ*, 69).

6. Marija oplemenjuje cijeli ljudski rod. Ona je pripadnik Adamova roda, poput svih ljudi. Pripada našoj rasi, naša je sestra i majka koja u potpunosti dijeli našu sudbinu.

7. Štovanje Majke Isusove ima svoj duboki temelj u slobodnoj i nedokučivoj volji Božjoj. Budući da je Bog vječna i bezgranična ljubav, sve odlučuje u ljubavi. Izabrao ju je i "učinio joj velike stvari" (Lk 1, 49). "Ljubio ju je za sebe i za nas; darovao ju je samu sebi i nama" (*Štovanje Marije*, 56).

Pripadnici drugih kšćanskih zajednica sve više uviđaju i prihvaćaju utemeljenost navedenih bogoslovnih razloga za štovanje bl. Djevice. Iako se to prihvaćanje ne podudara u potpunosti s praksom Gospina štovanja u dotičnim zajednicama, ono ipak može pripomoći da se kršćani više zbliže u pobožnosti i iskazivanju hvale Majci Isusovoj. Među razdijeljenim kršćanima nemoguće je doći do jedinstva bez Marije. Krist i njegova Majka ne mogu se razdvajati jedno od drugoga. Ipak, među pripadnicima nekih nesjedinjenih kršćanskih zajednica još je uvijek uvriježen strah kako čašćenje koje se iskazuje Majci Isusovoj može na neki način umanjiti i zasjeniti čašćenje koje kršćani trebaju iskazivati njezinu Sinu. Katolički mariolozi, ojačani tradicionalnim učenjem Crkve, brane oprečan stav tvrdeći kako svetopisamski utemeljeno i bogoslovno obrazloženo štovanje Majke Isusove, u konačnici vodi "na sve veću slavu Božju". "Zbog toga ne možemo gledati na Mariju, a da u pozadini ne vidimo uvijek Krista. Ne možemo o njoj govoriti, a da ne spominjemo Isusovo ime. Ne možemo je slaviti i poštivati, a da istovremeno ne slavimo Krista" (R. Lettmann). Jer "ono što se upravlja Sluškinji odnosi se na Gospodara; tako zahvaća Sina ono što se pruža Majci; (...) tako na Kralja prelazi čast koja se iskazuje u znak poštovanja prema Kraljici", kaže sv. Ildefonz (+667; *De virginitate perpetua sanctae Mariae*, cap. XII).

Moliti s Marijom

Bog je čovjekov stvoritelj, uzdržavatelj i konačna svrha. O njemu smo ovisni. Zbog toga smo ga dužni blagoslivljati i klanjati mu se kao svome Bogu, častiti ga, poštovati i ljubiti kao svoga Oca te mu upućivati svoje prošnje, zahvaljivati mu i slaviti ga kao svoga svedarivatelja. "Zaboravio čovjek svoga Stvoritelja ili se skrio daleko od njegova Lica, trčao za svojim idolima ili optuživao božanstvo da ga je napustilo, živi i pravi Bog neprestano zove svaku osobu na tajanstven susret molitve. Taj korak ljubavi vjernoga Boga uvijek je u molitvi prvi, a čovjekov korak uvijek je odgovor. Kako se postupno Bog objavljuje i otkriva čovjeka njemu samome, molitva se predstavlja kao uzajamni zov, kao drama saveza"

(KKC 2567). Ona je zapravo "susret Božje i naše žedi. Bog je žedan da mi budemo žedni njega" (KKC 2560).

U osobi Isusa Krista Bog postaje čovjekom da otkupi čovjeka. Kristovo vazmeno otajstvo središte je štovanja i sve pobožnosti Kristove Crkve. Po Duhu Svetom i u Duhu Svetom, koji nas u molitvi sjedinjuje s Kristom, naša je molitva u Crkvi povezana i s Majkom Isusovom. Ona je "savršena moliteljica" (KKC 2679). Odgovorom kod navještenja "Evo službenice Gospodnje, neka mi bude po riječi tvojoj" Marija "je omogućila, koliko je bilo do nje prema Božjem planu, da budu uslišane želje njezina Sina" (*Otkupiteljeva Majka*, 13). Njezin odgovor prava je "kršćanska molitva: biti sva za njega jer on je sav za nas" (KKC 2617).

Majka Isusova Crkvi je uzor molitve. U vrijeme rađanja Crkve moli ona u dvorani Posljednje večere zajedno s ostalim učenicima (Dj 1,14). U Kani (Iv 2, 11-12) "posreduje između svoga Sina i ljudi u njihovim zemaljskim neimaštinama, potrebama i patnjama" (*Otkupiteljeva Majka*, 21). Moli i posreduje u vjeri predočujući Sinu potrebe nazočnih, a on svojim auktoritetom utvrđuje njezinu zadaću vjernice. Stoga možemo moliti s Marijom i moliti se Mariji.

Zbog Marijine jedinstvene suradnje u djelu Duha Svetoga, vjernička zajednica "od početka usklađuje svoj zemaljski put s putem Marijinim" (*Otkupiteljeva Majka*, 37). Nju na poseban način časti i zaziva. Obraća joj se kao Isusovoj i svojoj Majci. Utječe se molitvom njezinoj zaštiti u životnim burama i olujama, "u pogiblima i potrebama" (*Svjetlo narodâ*, 66). Rado moli u zajedništvu s njome i vjerno poput nje. Iako je toliko puta u različitim kušnjama i poteškoćama, ne umara se ponavljati s njome riječi koje je ona jednom Bogu izgovorila. U brojnim hvalospjevima i antifonama s njome veliča Boga zbog "velikih djela" koja je učinio njoj, i po njoj svim ljudima. Njoj povjerava svoje molbe i hvale (KKC 2675). Upravo vjeri u Krista Gospodina i osobitoj ljubavi prema njegovoj Majci ima zahvaliti hrvatski narod za očuvanje svoje nacionalne svijesti i jedinstva, baš za svoju opstojnost.

Vjernička ljubav prema Majci Isusovoj ne zaustavlja se na divljenju Marijinu materinstvu i na povlasticama koje joj je

Bog udijelio, nego na krepostima koje se očituju u njezinu životu. Kad se Majci Isusovoj molimo, zajedno s njome prihvaćamo volju Očevu i odabiremo je za svoju majku poput ljubljenog učenika (Iv 19, 27).

Poput Majke Isusove, i mi smo pozvani djelatno sudjelovati u povijesti spasenja. Spasenje čovjeka i svijeta, naime, ovisi o svakom Kristovu učniku. Tako život svakoga od nas ima istaknuto mjesto u povijesti Boga s ljudima. Naša suradnja s Bogom u spasenju svijeta sastoji se u našem odazivu na Božji poziv i spremnu stavljanju njemu na raspolaganje. To znači u zauzimanju marijanskog držanja: po uzoru na Majku Isusovu životom vjerovati i ljubiti te tako služiti Bogu u djelu spasenja. Sv. Bernard iz Clairvauxa (†1153) rekao bi to ovako: "U opasnostima, u tjeskobama, u sumnjama pomisli na Mariju! Neka ti ne silazi s usta, neka ti se ne udaljuje od srca i, da dobiješ zagovor njezine molitve, ne napuštaj primjer njezina ponašanja. Nju nasljedujući nećeš zastraniti, misleći na nju nećeš zalutati."

Marijansko molitveno blago

Kršćanska duša iskitila je Majci Isusovoj tijekom povijesti brojne molitve. U vjerničkoj zajednici diljem kršćanskoga svijeta nastali su različiti molitveni oblici u riječima i napjevima. To su vijenci molitava u čast presvete Bogorodice. Dulji i kraći, obilniji i sažetiji, neki više a neki manje bogoslovski ili umjetnički vrijedni. Tijekom stoljeća postali su svojnina opće Crkve ili pojedinačnih crkvenih zajednica.

Prema društvenim i uljudbenim okolnostima mjesta i vremena, Crkva svojim vjernicima predlaže i način kako moliti. Pruža im i određene molitvene obrasce koje ulaze u molitvene zbirke, bogoslužne knjige i u molitvene priručnike. Gospi ni miljenici znaju ih napamet. Gotovo da su ih usisali s majčinskim mlijekom. Velikani uma i srca ne prestaju ni danas stvarati nove molitve, stavljanje ih na papir, predlagati ih drugima...

Crkva danas posjeduje veliko marijansko molitveno blago. Po svom je sadržaju ono višestruko. Iako je svaka molitva poglavito upravljena Ocu po Kristu u Duhu Svetomu,

među marijanskim molitvama imamo:

- jednostavnih čina hvale i zahvalnosti Ocu što je Mariju izabrao za Majku Otkupitelja ljudskog roda;
- iskazivanja počasti Duhu Svetome, što je u Djevici iz Nazareta uredio prebivalište Sinu Božjemu;
- činâ hvale iskazanih Sinu, što se rodio od Djevice Marije;
- izravnih zaziva Majci Gospodinovoј s prošnjom za zagovor;
- hvalâ bl. Djevici izravno upućenih;
- molitava predanja, povjere i posvete Mariji;
- pjesnički izražena čašćenja Majke Isusove.

Po uzoru na Anđela navjestitelja i Marijinu rodicu Elizabetu, kršćanski puk do dana današnjega ne prestaje izricati hvale Majci Isusovoj. Određeni ulomci Svetoga pisma postaju molitveni obrasci za prve kršćanske naraštaje. Hvalospjev *Veliča* doslovan je evanđeoski tekst. Prvi dio *Zdravomarije* iz Evanđelja u 7. st. ulazi u bogoslužje, a u 10. st. među puk. Molitva *Zdravomarije* nadahnjuje druge molitve. Tako *Krunicu*, koja je, po razmatranju određenih otajstava iz Isusova i Marijina života, "sažeto Evanđelje", a sastoji se od niza *Zdravomarija*. I *Anđeo Gospodnji* molitva je satkana od anđeoskog pozdrava i Marijina odgovora među koji su umetnute *Zdravomarije*. Razvijaju se tako do dana današnjega marijanski molitveni oblici koji se usredotočuju na Krista Gospodina i njegovo djelo. Nižu se među njima različiti himni marijanskog značaja, hvalospjevi, antifone i litanije, a onda i marijanski misni obrasci kao i marijanski časoslov. Svi oni veličaju Gospodina zbog velikih djela koja je izveo u Mariji i po Mariji u čitavoj Crkvi Kristovoj.

O posebnu položaju Majke Isusove već u prvoj Crkvi svjedoče ispovijesti vjere, različiti spisi nabožna sadržaja i nadgrobnji spomenici. Bogoslužje i pučka pobožnost u početku sačinjavaju jedinstvenu cjelinu, a u 3. st. susrećemo svjedočanstva kako liturgijska molitva nadahnjuje privatnu pobožnost.

U to vrijeme nastaje najstarija molitva Bogorodici (3. st.) *Pod tvoju obranu*. Početkom 5. st. sastavljaju se marijanske

antifone. Neke su od njih i danas u *Časoslovu*. Krajem 5. i početkom 6. st. nastaju novi marijanski blagdani. Tada se u Istočnoj Crkvi pojavljuje poznati himan *Akathistos* (Pohvala Bogorodici i Kristu čovjekoljupcu, koja se moli stojeći). U bogoslužje došašća krajem 6. st. ulaze različite marijanske antifone grčke predaje, a slično je i u kasnijem razdoblju. Antifone posebno veličaju Marijino djevičanstvo, što odgovara kršćanskoј duhovnosti onoga vremena.

Od prvih litanijских zaziva prelazi se u 7. st. na prve prošnje upravljene izravno Bogorodici (†667. sv. Ildefonz Tolledski), koje se poslije upotrebljavaju kao posebne molitve. I dijelovi pjesama Celija Sedulija (†450) ulaze u bogoslužje. Slično je i s himnima sv. Ambrozija (†397), Venancija Fortunata (†601)... Kratkim antefonama slijede otada himni u kojima se slavi veličina Majke Isusove, zbog njezine uloge u povijesti spasenja. Alkuin (†804) sastavlja za subotu zavjetne mise Gospi i oficij s marijanskim antefonama i čitanjima. Početkom 11. st. kršćanska Europa svoju sudbinu povjerava Gospi. U njoj prepoznaje uzor svim kršćanima. Nastaju poznate molitve *Zdravo Kraljice* i *Slavna Majko Spasitelja*, himni Marijinu kraljevskom dostojanstvu. *Rajska kruno* i *Kraljice neba* najpoznatije su prošnje Majci Isusovoj, još u uporabi u čitavoj Crkvi. Zatim slijedi himan *Zdravo, Zvijezdo mora* (poznat od 9. st.), zatim *Spomeni se*, a onda i *Lauretanske litanije* (15.-16. st.). Sljedeći otačku predaju (sv. Efreem, sv. Ambrozije, sv. Epifanije), sve se više umnažaju marijanski naslovi...

Duh Gospodnji ne prestaje djelovati u svojoj Crkvi. Najnovija, posaborska obnova, predstavlja vjerničkoј zajednici u svojim bogoslužnim tekstovima Majku Isusovu pod trostrukim vidom: u središtu otajstva spasenja, kao najizvršniji plod otkupljenja i kao pralik Crkve. Stvara čak i posebnu *Zbirku misa o bl. Djevici Mariji*.

II.
MOLITVE MARIJI

ZDRAVOMARIJA

Zdravo, Marijo, milosti puna, Gospodin s tobom, blagoslovljena ti među ženama i blagoslovljen plod utrobe tvoje, Isus. Sveta Marijo, Majko Božja, moli za nas grešnike sada i na čas smrti naše.

Teško da ćete susresti kršćanina koji ne bi znao najljepšu i najjednostavniju molitvu Gospi. To je *Zdravomarija*. Naučili smo je već kao djeca.

Zdravomarija je najraširenija marijanska molitva koja se najčešće čuje među Kristovim vjernicima. Važan je sastavni dio *krunice* i *Andeoskog pozdravljenja*. Njezina je povijest duga i zanimljiva. Mogli bismo reći da počinje s redakcijom Evanđelja po Luki, a, liturgijski i pravno gledano, završava g. 1568. Tada je, naime, papa Pio V. (†1572) uvodi u *Rimski časoslov*, obnovljen po završetku Tridnetskog sabora (1545-1563). Propisuje neka se moli nakon *Očenaša* prije svakoga molitvenog časa i tiho na završetku oficija. Time obrazac *Zdravomarije* postaje i službenom molitvom opće Crkve.

“Blagoslovljena među ženama”

Zdravomarija se sastoji od dvaju različitih dijelova.

a) Božanski nadahnut dio

Prvi je dio *Zdravomarije* božanski nadahnut. Na usne molitelja stavlja onu istu hvalu koju je Svevišnji, po anđelu Gabrielu, uputio Nazaretskoj Djevici. “*Naša se molitva usuđuje preuzeti taj pozdrav Mariji s pogledom koji je Bog svrnuo na svoju poniznu službenicu, i radovati se radošću koju On u njoj nalazi*” (KKC 2676). Taj je dio uzet iz Evanđelja, a u njemu se slavi Marija kao Majka Sina Božjega. To su zapravo Anđelove riječi Mariji: “*Zdravo, milosti puna! Gospodin je s tobom!*” (Lk 1,28) i Elizabetin poklik: “*Najblagoslovljenija si ti među ženama! I blagoslovljen plod utrobe tvoje!*” (Lk 1,42).

U tim riječima ukratko je sadržano otajstvo bl. Djevice Marije. Mjesto sa *Zdravo*, svetopisamski bi tekst bilo ispravnije prevesti s *Raduj se!* Taj neuobičajeni pozdrav pun je mesijanske radosti. Budi sjećanje na obećanja o Gospodinu dolasku u svoj sveti grad (Sef 3, 14-17; Zah 9,9). Proroci, naime, koji su navješćivali dolazak spasenja, pozivali su na radost. Kao nekoć Kći Sionska, tako se i Marija treba radovati jer Gospodin želi prebivati među svojim narodom. Kod navještenja, povijest spasenja ulazi u svoj odlučujuć dio. Vrijeme se iščekivanja ispunilo. Nadošla je punina vremena kad Bog posla svoga Sina "rodena od žene" (Gal 4, 4). Riječ je o spasenjskoj punini, o vremenu koje je Bog predivio za ostvarenje djela spasenja. Izraz "milosti puna" označuje onu koja je najvrjedniji predmet Božje ljubavi, ženu iz puka koju je Bog izabrao za majku svome Sinu. Djeвица je puna milosti, tj. ljupkosti, Božje naklonosti, njegova milosnog života. Gospodin je s njome, jer je u potpunosti predana onome koji se dolazi nastaniti u njoj i kojega će darovati svijetu. Milost koje je Marija puna jest nazočnost u njoj onoga koji je vrelo svake milosti (usp. KKC 2676).

Marija je "blagoslovljena među ženama". Slično su pozdravljene starozavjetne žene Sara, Ana, Debora i Judita. Međutim, njih pozdravljaju ljudi, a Mariju preko Elizabete pozdravlja Duh Sveti! Njoj je povjerena važna uloga u velikom preokretu ljudske povijesti. Riječ je o Marijinu jedinstvenom izabranju između svih žena. Jednu je ženu Bog izabrao i postavio u službu Isusu, u središte povijesti spasenja, u srce otajstva. Postala je ljudskom majkom Sina Božjega. Njegovim poslanjem počinje se ostvarivati početak novog svijeta. Blagoslovljena je zato što je povjerovala u ono što joj je rekao Gospodin. Blažena je zbog djeteta koje nosi. Sva njezina slava dolazi joj od Sina. Poput Abrahama koji je nagrađen za svoju vjeru, i Marija svojom vjerom postaje majkom svih koji vjeruju. Izraz "Gospodin s tobom" svjedoči o Božjoj naklonosti prema njoj, kojom je prati u poslanju koje joj je povjerio. Uzvik "blagoslovljen plod utrobe tvoje" tvrdi da nije riječ samo o naravnom materinstvu, nego o mesijanskom, spasenjskom. Ono je dragovoljno.

Pod kraj 14. st. svetopisamskom dijelu *Zdravomarije* dodaje se *Isus Krist* ili samo *Isus*. Ulrich Zwingl (†1531) označuje taj dodatak darom Duha Svetoga. Budući da je dodatak slabo bio prihvaćen, papa Urban IV. (†1264) udjeljuje poseban oprost svima koji budu završavali *Zdravomariju* s riječju Isus, što potvrđuje i papa Ivan XXII. (†1334). Sabor u Narboni g. 1551. prihvaća *Zdravomariju* sa zaključnicom *Isus*.

b) Molitveni izraz Crkve

Svaku molitvenu hvalu redovito slijedi prošnja. Tako je i sa *Zdravomarijom*. Prvom dijelu, uglavnom hvalebenog značaja, nadodala je crkvena predaja drugi dio, pretežno prosnog sadržaja: "Sveta Marijo, Majko Božja, moli za nas grešnike sada i na čas smrti naše."

Polazilo je od pobožnih redovnika, a slijedili su ih vjernici. Već se odavna u *Litanijama svih svetih* upotrebljavao zaziv "Sveta Marijo, moli za nas!", pa je drugi dio *Zdravomarije* samo taj prošireni zaziv. On je tijekom povijesti poprimao različite oblike. U 13. st. susrećemo oblik: "Moli za nas grešnike. Amen.", a dodatak "Sada i na času smrti naše" zapisan je u jednom kartuzijanskom časoslovu sredinom 14. st. Današnji je oblik *Zdravomarije*, čini se, nastao u Italiji, vjerojatno Toskani.

U drugom se dijelu *Zdravomarije* moli Gospina pomoć i zaštita. Marija je majka Isusa Krista, pravoga čovjeka. Isus se rađa na neobičan, jedinstven način. Ono što je Marija začela, nije djelo ljudsko nego Duha Svetoga (Mt 1, 20). Tvrdnja kako je rođen od Duha Svetoga priziva u pamet ideju o djevičanskom začecu po Duhu Svetom. Time se želi naglasiti Isusovo božansko sinovstvo. On je istodobno i pravi Bog i pravi čovjek, pa Mariju zazivamo kao Majku Božju. Kao što je molila za sebe: "Neka mi bude po riječi tvojoj" (Lk 1, 38), ona moli i za nas. Dok se povjeravamo njezinoj molitvi, prepuštamo se zajedno s njome volji Božjoj. Tražeći da za nas moli, priznajemo se grešnicima, potrebnima Božje pomoći. Povjeravamo joj se u sadašnjem trenutku i preporučujemo joj se za smrtni čas, da bude kraj nas kao što je stajala pod križem svoga Sina i privede nas k njemu (usp. KKC 2677).

Tako je drugi dio *Zdravomarije* zapravo plod iskustva Crkve: vjere u Marijino božansko materinstvo ("Majko Božja"), znak povjerenja u Marijin majčinski i milosrdni zagovor ("moli za nas"), koji prati kršćanina, slaba i grešna ("grešnike"), u tijeku životnog puta ("sada") i u trenutku kojega se boji i sa strahom iščekuje; trenutku koji je ispunjen tamom i svjetlošću, tjeskobom i nadom, krajem ovozemnog i početkom novoga života ("na čas smrti naše"). U tim izrazima sažet je važan dio marijanske pobožnosti srednjega vijeka.

Od zapisanoga do naroda Božjega

Svetopisamski dio *Zdravomarije* upotrebljava se najprije u euharistijskom slavlju, i na kršćanskom Istoku i na Zapadu.

a) Kršćanski Istok

Sačuvano je svjedočanstvo kako je na kršćanskom Istoku već od 4. st. postojao običaj ponavljanja Anđelova pozdrava Mariji. Imalo je to nakanu da se Majci Isusovoj i na taj način iskaže posebno štovanje. U *Anafori Jakova brata Gospodina* (sirijski obred), nakon molbi za žive spominju se oni koji su nam prethodili u vjeri. Prije spomena bl. Djevice Marije, slijedi trostruki pozdrav s važnim dodatkom: "*Zdravo, milosti puna, Gospodin je s tobom, blagoslovljena si među ženama i blagoslovljen plod utrobe tvoje, jer si rodila Spasitelja duša naših.*" Isti pozdrav nalazimo i u *Anafori sv. Marka Evanđelista* (aleksandrijski obred). U himnima sv. Efrema Sirskog (†373) i kod himnopolisaca koji ga slijede u bogoslovnoj i pjesničkoj misli, Anđelov pozdrav proživljava se liturgijski s jedinstvenom dramaturzijom. Najizvornije je svjedočanstvo za to liturgijsko remek-djelo himan *Akathistos*, koji od kraja 5. ili od početka 6. st. do dana današnjega odjekuje u bogoslužju Istočne Crkve hvaleći Mariju u otajstvu Utjelovljene Riječi.

Čini se da se od 6. st. naveliko širi običaj pozdravljanja Gospe Anđelovim riječima. Susrećemo brojne prijepise bogoslužnih tekstova iz tog doba koji su spadali na vjerničku zajednicu da ih izgovara. Prepisivali bi ih sami vjernici ili osobe za to posebno zadužene.

b) Kršćanski Zapad

I na kršćanskom Zapadu ulazi *Zdravomarija* u bogoslužje već krajem 6. st. Papa Grgur Veliki (†604) unosi je u bogoslužje 4. nedjelje došašća kao *Prikaznu pjesmu: Zdravo, Marijo, milosti puna, Gospodin s tobom, blagoslovljena ti među ženama i blagoslovljen plod utrobe tvoje*. U to je doba nakon *zdravo* dodana riječ *Marijo*, a ime Isusovo pridodano je u kasnijem vremenskom razdoblju. *Antifonar* Grgura Velikog donosi cjelovit tekst *Zdravomarije* kakav će se rabiti tijekom čitavoga srednjeg vijeka. Za bogoslužje iste predbožićne nedjelje, s malim inačicama, koristi je i ambrozijanski obred. Prisutna je u *Ambrozijanskom antifonaru*. O različitoj liturgijskoj uporabi *Zdravomarije* na isti način svjedoče antifonari i rimskog i monastičkog obreda. Susrećemo je tako u tijeku 7. st. kao antifonu u misi *Navještenja*, blagdana koji se u Rimu već slavio. U jednom molitvenom priručniku iz 7. st. tekst *Zdravomarije* donesen je u ovom obliku: "*Mir tebi, Marijo puna milosti, Gospodin s tobom, blagoslovljena si među ženama i blagoslovljen plod utrobe tvoje Isus Krist. Sveta Marijo, Majko Božja, moli za nas grešnike. Amen.*" Slični obrasci upotrebljavali su se i u 14. i 15. st. Obrazac kakav danas imamo, potječe iz g. 1498.

Iako se *Zdravomarija* upotrebljavala češće u bogoslužju, trebalo je dosta vremena da uđe među puk u svagdanjemu životu. Svjedočanstvo o prisutnosti njezina prvog dijela među pukom seže tek u 10. st. Sinoda u Parizu, održana g. 1197. pod predsjedanjem biskupa Odonia iz Soliaca, određuje da se *Zdravomarija* širi među pučanstvom, što je, vjerojatno, prva takva crkvena naredba. Otada i naročito u 13. st. sve se češće moli, a postaje i omiljenom propovjedničkom temom. Mjesni i pokrajinski crkveni sabori, kao i pojedini biskupi sve je više preporučuju da je vjernici uče, a neki to i naređuju. Sabor u Béziersu g. 1246. propisuje neka *Zdravomariju* uče i djeca, a slično čine i sabori u Alby 1254., Valenciji 1255... Preporučuju da se moli poslije *Očenaša* ili nakon *Vjerovanja*.

Zdravomariju prihvaćaju i mnoge redovničke zajednice. Ona je izraz pobožnosti revnih redovnika. Po primjeru sv. Bernarda iz Clairvauxa (†1153), cisterciti usvajaju *Zdravo-*

mariju kao svoj uobičajeni pozdrav Gospi. Kapitul Slugu Marijinih g. 1249. određuje da članovi njihove zajednice mole *Zdravomariju* na početku mise i pojedinih molitvenih časova. Sv. Dominik (†1221) sa svojom braćom moli često *Zdravomariju* na koljenima. Dominikanci sredinom 13. st. započinju pojedine molitvene časove *Zdravomarijom*, a g. 1266. određuju da njihova redovnička braća u svom časoslovu *Očenašima* nadodaju i *Zdravomariju*. Sličnu uredbu susrećemo i kod franjevac. Ostale redovničke udruge prihvaćaju je i kao češći i srdačan pozdrav Gospi. Molitvom *Zdravomarije*, prema pravilu "moli i radi", zazivaju redovnici Gospinu osobitu zaštitu. Sve se to događa u povijesnom razdoblju kad se širi pobožnost prema Kristovu čovještvu, posebno prema otajstvima njegova rođenja, muke i smrti na križu. To u 12. i 13. st. potiče i na povećanu pobožnost prema Gospi.

Zahvaljujući brojnim redovničkim zajednicama, kao cistercitima, premonstratima, dominikancima, servitima i franjevcima, koji *Zdravomariju* unose u svoje molitvene obrasce, kroz 13. i 14. st. postaje ona važnom molitvom svakog kršćanina. Osim toga, u to doba po Europi cvatu zgodne pobožne priče koje promiču pobožnost prema Gospi. Neke neobične zgode još više promiču molitvu *Zdravomarije*. Tako se od benediktinke sv. Matilde (†1281) raširila pobožnost moljenja triju *Zdravomarija*. Dok se svetica, naime, jednom zgodom molila Majci Gospodinovoj za sretnu smrt, ukaže joj se Gospa i obeća joj svoju pomoć i zaštitu na času smrti ako bude svakog dana molila tri *Zdravomarije* u zahvalu presv. Trojstvu zbog toga što ju je izabralo za Majku Isusovu i što ju je obdarilo tolikim milostima. Sv. Antun Padovanski (†1231) molio je i prije sv. Matilde tri *Zdravomarije* Gospi za trostruko djevičanstvo duha, srca i tijela. Pravi apostol triju *Zdravomarija* diljem Apeninskog poluotoka bio je sv. Leonardo Portomauricijski (†1751). I sv. Alfonz Ligorski (†1787) neumorno je širio moljenje triju *Zdravomarija* među svećenicima i redovnicima, grešnicima i pravednicima, starima i mladima. Bila je to omiljena tema njegovih misijskih propovijedanja, a postala je i dio njegovih redovničkih

pravila. Tu su pobožnost rado prihvatili sv. Ivan Marija Vianney (†1859), sv. Gabrijel od Prežalosne (†1862), sv. Ivan Bosco (†1888), sv. Gema Galgani (†1903) i drugi brojni sveti, pa su je i oni s oduševljenjem širili, a i danas je kršćanski puk rado prihvaća. Papa Leon XIII. (†1903) pokretu podjeljuje posebne oproste, a svećenicima naređuje neka s pukom nakon mise mole tri *Zdravomarije*. Benedikt XV. (†1922) podiže djelo za širenje triju *Zdravomarija* u bratovštinu i podaruje ju oprostima i povlasticama.

Posebno se ističu Gospine čudesne pomoći na času smrti, postignute, navodno, po molitvi *Zdravomarije*. To doprinosi još većem širenju te molitve, da je u tom razdoblju prihvaćaju i rado mole svi vjernici. Sv. Petar Kanizije (†1579) objavljuje ju u svom katekizmu.

Redovito se *Zdravomarije* mole jedna za drugom, a često s drugim molitvama, posebno s *Očenašem* i *Slavaocu*. Moli se stojeći, klečeći, a nekada prostrt na podu. Važnije od svega toga jest da se moli sabrano.

Nizanje *Zdravomarija* jedne za drugom susrećemo već u 11. st. Kao što se Časoslov na početku srednjeg vijeka zamjenjivao *Očenašima*, tako je kasnije prešao na *Zdravomarije*. Povijest spominje osobe koje su molile 60, 100 i 150 puta *Zdravomariju*, dijelove klečeći, dijelove prostrti na podu, dijelove stojeći. Suvremenik sv. Bernarda izgovarao je često *Zdravomariju* jednu za drugom na času svećeve smrti.

Katolički puk redovito drži *Zdravomariju* nastavkom *Očenaša*. Pri kraju srednjeg vijeka ta praksa postaje sve više pravilom. Sabor u Coventryju propisuje g. 1237. da svi laici trebaju dnevno izmoliti 7 *Očenaša* i *Zdravomarija*. Würzburška sinoda g. 1287. udjeljuje oprost vjernicima koji na koljenima izmole barem tri *Očenaša* i *Zdravomarije*. Sinoda u Cambraiju g. 1310. određuje *Očenaš* i *Zdravomariju* kao vjerničku jutarnju i večernju molitvu. Odredbom pape Pija V. g. 1568. *Matutin* i *Prima* počinju *Očenašom*, *Zdravomarijom* i *Vjerovanjem*.. S početkom liturgijskih promjena g. 1955. prestaje obveza da molitveni časovi započinju *Očenašom* i *Zdravomarijom*. Kao zadovoljština u ispovijedi još se i danas moli *Zdravomarija* uz *Očenaše* i *Slavaocu*, a slično je i s

crkvenim oprostima. Još početkom 20. st. rubrike su propisivale molitvu *Zdravomarije* prije propovijedi, što je bilo uvedeno početkom 15. st.

Vrelo nadahnuća

S vremenom *Zdravomarija* postaje vrelom nadahnuća za brojne molitvene oblike Majci Gospodinovoj, koji postaju različiti izrazi Anđelova pozdrava. Mnoge stare Gospine litanije ponavljaju riječi *Zdravo Marijo* u svakom zazivu. Kroz 13. i 14. st. *Zdravomarija* se počinje ispreplitati s drugim molitvenim oblicima koji postaju popularni kao *Andeosko pozdravljenje* i *Ružarij* ili *Krunica*. *Zdravomarija* će odigrati posebnu ulogu pri oblikovanju *Maloga oficija bl. Djevice Marije* i u njegovu sadržaju, a odzvanjat će uvijek kao najčistija hvala i najžarča molitva grešnih Evinih sinova, koji imaju povjerenje u zagovor Majke Isusove.

Zdravomarija je "molitva s malo riječi, ali puna duboke tajne, ukratko dalekosežna utjecaja. Vrednija je od zlata, slada od meda, dostojna da je neprekidno u srcu razmatramo, a usnama ponavljamo. Iz malo složenih riječi, izvire prebogata utjeha", kaže Toma Kempenac (†1471). Sv. Ljudevit Grignon (†1716) tvrdi kako je to "najljepša od svih molitava poslije Očenaša" i nastavlja: "To je najsavršeniji pozdrav kojim možete pozdraviti presv. Djevicu, jer je to pozdrav koji joj je Svevišnji poslao po arkandelu, da zadobije njezino Srce; a taj pozdrav, pun tajnoga čara, tako se silno dojmio Marijina Srca, da je pristala na utjelovljenje Riječi, usprkos svojoj dubokoj poniznosti. Tim ćete pozdravom i vi, izgovarate li ga kako treba, sigurno pridobiti Marijino Srce."

Moleći *Zdravomariju* mi zapravo zajedno s Anđelom pozdravljamo Majku Isusovu i nju skupa s Elizabetom nazivamo blaženom. Izgovarajući *Zdravomariju* mi se združujemo s Majkom Isusovom i njezinim odgovorom Bogu. Time naša molitva nije više upućena njoj, nego zajedno s njome Bogu.

Ona briše suze

Pobožna stara ruska priča pripovijeda kako se sv. Andrija apostol, nakon što se oslobodio smrtnog tijela, požurio u ne-

bo. Kad je stigao pred vrata raja, ona se širom otvoriše, a Andrija je prva misao i želja bila vidjeti svoju Nebesku Kraljicu. Traži je svojim očima, ali je nigdje ne vidi.

"A gdje je Ona?!" - zapita anđela iz pratnje.

"Ona nije ovdje!" - odvrati nebeski vodič.

"Ona... nije u Nebu?! A gdje je onda?"

"Malo se ovdje zadržava. Ona je redovito u onoj suznoj dolini što ju zovu Zemlja, briše suzne oči zaplakanima, traži bijedne da im pomogne, grešne da ih obrati..."

Za to postoje brojna svjedočanstva. Evo jednoga:

Dogodilo se to u Amsterdamu, 22. ožujka 1916. Bila je kasna večer. Skladatelj Maks Reger predosjećao je skoru smrt. Približio se katoličkom svećeniku u želji da sredi svoje račune s Gospodinom Bogom. Obavi skrušenu ispovijed čitavoga svoga života. Sutradan ujutro ponovno pristupi k istom svećeniku s riječima:

- Velečasni!... Ti si me spasio. Ja znam da ću domalo umrijeti. Sad sam sretan i miran. Nemam više ništa na savjesti. Nego, još nešto. Jučer sam rekao da bih još želio skladati *Očenaš*. Sad sam se predomislio. Mjesto toga skladat ću *Zdravo, Kraljice* za svoj pogreb, a na čast drage Majke Božje koja te je k meni dovela. Jer premda nisam živio po svojoj vjeri, ipak sam katkad izmolio *Zdravomariju*...

Nekoliko dana kasnije Maks Reger umire. Bilo je to u Leipzigu, 11. svibnja 1916.

“VELIČA”

*Veliča * duša moja Gospodina
i klikće duh moj * u Bogu mome Spasitelju,
što pogleda na neznatnost službenice svoje: * odsad će
me, evo, svi naraštaji zvati blaženom.*

*Jer velika mi djela učini Svesilni, * sveto je Ime njegovo.
Od koljena do koljena dobrota je njegova * nad onima što
se njega boje.*

Iskaza snagu mišice svoje * rasprši oholice umišljene.

Silne zbaci s prijestolja, * a uzvisi neznatne.

Gladne napuni dobrima, * a bogate otpusti prazne.

*Prihvati Izraela, slugu svoga, * kako obeća ocima našim:
spomenuti se dobrote svoje * prema Abrahamu i potom-
stvu njegovu do vijeka.*

(Lk 1, 46-55)

Veliča je svetopisamska molitva zahvalnica. Po prvoj riječi latinskoga teksta, u svijetu je poznata kao *Magnificat*. Nazivaju je i hvalospjevom u pravom smislu riječi ili “hvalospjevom nad hvalospjevima” Novog zavjeta. To je zapravo evandeoski pjesan koji veliča Boga za djelo utjelovljenja Sina Božjega u kojemu je Marija imala posebnu ulogu (Lk 1, 46-55). Radost Majke Gospodinove, koju osjećaju svi s kojima ona dolazi u dodir, zbog velikog djela spasenja prelila se u pjesmu i zahvalnost.

Djelo siromaha Gospodnjih

Hvalospjev *Veliča* dio je teksta iz Evandolja po Luki (1, 46-55) koje nastaje nakon godine 70. po Kristu. Prijeuskrnsne događaje Luka tumači u svjetlu uskrsnih zbivanja. Uskrnsno svjetlo obasjava i tumači događaje iz Isusova djetinjstva. *Veliča* je tako u određenom smislu ponovno razmatranje događaja navještenja, što je i usredotočenje na Izraelovu prošlost i prihvaćanje novoga nepredviđena razvoja budućnosti. Sa-

drži osjećaj prve kršćanske zajednice koja se u njemu prepoznaje. Sastavljen je pjesnički, književno je dotjeran i dobro sročan. Teško je reći da je to plod trenutačnoga religioznog zanosa. Evangelist Luka stavlja ga u usta Mariji, jer od svih likova koji su spomenuti u Evandelju djetinjstva njoj najbolje pristaje. Je li ga sastavila Marija, Luka ili netko treći?

U prošlosti je bilo nekih nejasnoća, koje ni danas nisu riješene. Nije se znalo tumači li plan spasenja u *Veliča* Marija ili netko drugi. Neki su rukopisi tako *Veliča* pripisivali Elizabeti. Najstarije svjedočanstvo za to nalazimo u biskupa Nicete Remezijskog (5. st.), a to potvrđuju i neki latinski rukopisi po Italiji i po balkanskom području. Iako znade da neki svetopisamski kodeksi *Veliča* pripisuju Elizabeti, Origen (†254) ga pripisuje Mariji. Određeni dodaci sv. Jeronima (†420) vjerojatno su prouzročili nejasnoće. U pitanju su sporni izričaji: “*I Marija reče*” (Lk 1,46) i: “*Marija ostade*” (Lk 1, 56), koji su prepisivača mogli navesti na zamjenu auktorstva. Nasuprot tim zanemarivim svjedočanstvima, svi ostali kodeksi izvornoga grčkog jezika i njihovih različitih verzija pripisuju *Veliča* Mariji.

Da bismo lakše otkrili auktor, zaustavimo se malo na samom tekstu hvalospjeva. Uočavamo kako su neki izričaji u njemu više svojstveni Mariji (Lk 1, 48b), a neki Elizabeti (Lk 1, 48a), dok su neki neutralni (Lk 1, 51. 52). Uglavnom su to riječi od svetopisamskih dijelova, a nadahnute su hvalospjevom Samuelove majke Ane (1, 46-55; usp. 1 Sam 2, 1-10). Elizabeta, kao i majka Samuelova, priželjkuje dijete (1 Sam 1, 4-11; Lk 1, 23-25), a Marija, kao i Ana, prikazuje sina u hramu (1 Sam 1, 21-28; 2, 119-20; Lk 2, 22-40). Na temelju tekstualne kritike dade se zaključiti da je hvalospjev djelo “Vjernog ostatka” (Jahvinih siromaha) koji veliča Boga zbog njegova spasnjeskog zahvata u korist odabranog naroda. Budući da Marija po svom stavu pri navještenju odgovara duhovnosti toga kruga, Luka, u prigodi dorađivanja svoga Evandolja, pripisuje *Veliča* Mariji kao osobi kojoj najbolje odgovara od svih onih koji se pojavljuju u Evandelju djetinjstva. Djevica iz Nazareta jest ona koja završava niz starozavjetnih likova te kao Majka Otkupiteljeva ulazi u novi

savez ostvaren po njezinu Sinu.

Iako *Veliča* izražava Marijine osjećaje, to ne znači da ga je ona i sastavila. Osjećaji i auktorstvo nisu jedno te isto. U vezi s auktorstvom postoje četiri pretpostavke:

1) *Veliča* je napisala ona kojoj ga i pripisuje evanđeoski izvještaj. To je mišljenje prevladavalo u otačkom razdoblju ukorijenjenu u najstarijoj kršćanskoj predaji.

2) Sastavio ga je Luka dok je pripovijedao o djelima iz Isusova djetinjstva.

3) *Veliča* je sastavio Luka nekom drugom zgodom i umetnuo ga u već postojeću pripovijest.

4) Hvalospjev je iz razdoblja prije nastanka Evanđelja po Luki. Luka ga je samo uklopio u svoj izvještaj.

Starozavjetna kolijevka

Ako se odbaci pretpostavka da ga je sastavila Marija, moguće se odlučiti za jednu od ostalih triju pretpostavki. *Veliča* vjerojatno nije Lukin sastav. To nije njegov stil, što ne znači da u hvalospjevu nema i nešto njegovo. Međutim, svi se slažu kako je Luka stavio *Veliča* na usta Marijina, i to zbog toga što izražava osjećaje koji su se podudarali sa zamišlju koju je stvorio o Mariji on, a može se reći i prva kršćanska zajednica. Teško je pretpostaviti da je hvalospjev izgovorila Marija u trenutku snažna religioznog zanosa. Njoj je Bog doista povjerio veliku tajnu, koja je svu obuzimlje i prožimlje. Mijenja u potpunosti njezin život. Svoje tajne nikome ne može protumačiti. To je posebno Josip osjetio. Duh Sveti otkriva Marijinu tajnu Elizabeti. Marija napokon osjeća da je shvaćena i prihvaćena, pa iz dubine duše može izreći hvalu Bogu u kojoj se slavi Bog i njegovo djelovanje u svijetu.

Hvalospjev *Veliča* pjeva o spasenju koje dolazi iz doma Davidova, o ispunjenju saveza sklopljena s Abrahamom, o uzvišenju poniznih i obogaćenju siromaha. Iste teme susrećemo i u judeokršćanskim katehezama. To navodi na zaključak da *Veliča* ima svoju kolijevku u judeokršćanskim zajednicama. Kršćanstvo je pjevanje psalama i hvalospjeva preuzelo od židovstva (Kol 3, 16; Ef 5,19). Brojni bibličari drže da je hvalospjev *Veliča* uzet iz židovskog bogoslužja koje se

držalo u sinagogama. Prvi su ga kršćani naslijedili i u svjetlu vjere u proslavljenoga Krista prilagodili za svoje potrebe. Postojala je, naime, skupina "siromaha Gospodnjih", Židova koji su prihvatili kršćanstvo. Budući da su u Isusu našli ispunjenje svojih mesijanskih iščekivanja, pjesmom su nastavili hvaliti Božje spasenje u Isusu ostvareno. Judeokršćanska se, naime, pobožnost i pojam spasenja dobrano podudaraju s pobožnošću i pojmom spasenja velikih osoba iz evanđelja Isusova djetinjstva. A u Luke zamjećujemo naklonost prema siromasima, poniznima i odbačenima (Lk 6, 20-22; 23, 46; Dj 5,31).

Marijin hvalospjev mogu razumjeti ponizni, jednostavni, maleni, oni koji imaju evanđeoski stav. Uostalom, tako je i s čitavim Evanđeljem. Takvi će se uključiti u povorku naraštaja koje Isus naziva blaženima u Govoru na gori, a koji opet sa svoje strane Majku Isusovu nazivaju blaženom.

Hvalospjev *Veliča* zanosio je i još uvijek zanosi mnoge duše. Pisali su o njemu prouke brojni proučavatelji i tumači svetopisamskih tekstova, isposnici sveta života i propovjednici. Iz tih spisa vidimo kako su proučavatelji Marijina hvalospjeva i njegovi molitelji uvijek ponovno nastojali tumačiti *Veliča* u skladu s vremenom u kojemu su živjeli. Razjašnjenja o Marijinu hvalospjevu bila su im potrebna za potpuniji život s Bogom, a kroz razmatranja i propovijedi održala se i njegova uporaba u bogoslužju dana svagdanjim pjevanjem ili molitvom.

Ususret spasenju

Evanđelisti se često pozivaju na mesijanske tekstove Staroga zavjeta u kojima se nazire navještaj Kristova otajstva. I hvalospjev *Veliča* bogat je starozavjetnim izrazima i mislima, napose onih iz psalama. Ne samo da u svakom njegovu retku odjekuje svetopisamska izreka nego je pače cijeli hvalospjev od njih satkan. *Veliča* je tako zapravo svojevrsan mozaik svetopisamskih tekstova. Oni nam otkrivaju Marijinu dušu i srce. Odaju njezino poznavanje najsvetije baštine izabranog naroda, druženje i bliskost s Božjom riječju, kojom se hranila, kojom je bila ispunjena, koju je prebivala u svom srcu, o kojoj je razmatrala.

Kao i ostali prvi kršćanski hvalospjevi, *Veliča* ima zadaću osvijetliti događaj utjelovljenja Riječi Božje u povijesno-duhovnom smislu i u svjetlu Staroga zavjeta. Sveti pisac polazi iz nove situacije. On želi izraziti i najintimnije Marijine osjećaje pred Bogom i čovječanstvom koje ide ususret spasenju.

Raščlamba pojedinih redaka hvalospjeva pokazuje što sveti pisac duguje Starom zavjetu. Osjeća se i briga, zbog čega je Mesijin dolazak ostao događaj u sjeni, a njegov lik ulazi u područje transcendentnoga. Stari zavjet ističe da Bog ljubi siromahe i ponizne, pa je Mesijin dolazak uzvišenje najponiznijeg dijela čovječanstva. Majka Gospodinova, koja u svom navještenju kao da utjelovljuje sve nade Izraela, koji ulazi u posjed obećanja, uživljena je u stanje slave (Lk 1, 42-43. 48) i poniznosti (Lk 1, 38. 48).

Brojne izričaje iz *Veliča* susrećemo identične ili slične već u starozavjetnim tekstovima. Tako je

*"Veliča duša moja Gospodina
i klikće duh moj u Bogu mome Spasitelju"*
(Lk 1, 46-47), među ostalim, u vezi s:

"Kliče srce moje u Jahvi,

raste snaga moja po Bogu mom.

Šire mi se usta na dušmane moje,

jer se radujem pomoći tvojoj" (1 Sam 2, 1-2) i Hab 3, 18 ili Ps 35, 9.

Riječima *"što pogleda na neznatnost službenice svoje"* (Lk 1, 48a) prethode brojni starozavjetni izričaji. Tako, među ostalim, *"Jahve Sebaote! Ako pogledaš na nevolju službenice svoje i opomeneš se mene..."* (1 Sam 1,11) Anino stanje predskazuje Elizabetino. Riječi *"Jahve je vidio moju nevolju"* (Post 29, 32) odaju Leino stanje prije nego je začela i rodila. Literarno su i po sadržaju slične Lk 1, 46-48a riječi:

"Radosno ću klicat tvojoj milosti,

jer si na moju bijedu pogledao,

pomogao u tjeskobi duši mojoj" (Ps 31, 8).

Redak *"odsad će me, evo, svi naraštaji zvati blaženom"* (Lk 1, 48b) podsjeća na riječi koje je Lea izgovarala u trenutku rođenja maloga Gada: *"Blago meni! Žene će me zvati blaženom!"* (Post 30, 31). Riječima *"pokoljenja upravljat će*

ti radosne hvale" (Tob 13, 13) prognanici izražavaju nadu u idealni Jeruzalem.

"Jer velika mi djela učini Svesilni" (Lk 1,49a) prizivlje u sjećanje izvanredna djela Božja u povijesti Izraela. Slične izričaje susrećemo na više mjesta u Starom zavjetu. Tako: *"On je tvoja slava, Bog tvoj, koji je radi tebe učinio velika i čudesna djela što su ih vidjele tvoje oči"* (Pnz 10, 21), gdje se misli na izlazak iz Egipta; ili: *"... jer Jahve učini djela velika"* (Jl 2, 21);

"Velika nam djela učini Jahve:

opet smo radosni!" (Ps 126, 3) ili još Ps 106, 21-22.

Redak *"sveto je Ime njegovo"* (Lk 1, 49b) sličan je nekim starozavjetnim izričajima, kao: *"Sveto je i časno ime njegovo"* (Ps 111, 9), *"...i ime mu je Sveti"* (Iz 57, 15) i *"moje sveto ime"* u raznim kombinacijama (usp. Ez 20, 39; 36, 20. 21. 22; 39, 25).

"Od koljena do koljena dobrota je njegova nad onima što se njega boje" (Lk 1, 50) čini se da ponavlja psalmistine riječi: *"Al' ljubav Jahvina vječna je nad onima što ga se boje"* (Ps 103, 17).

Ulomak *"Iskaza snagu mišice svoje, rasprši oholice umišljene.*

Silne zbaci s prijestolja, a uzvisi neznatne.

Gladne napuni dobrima, a bogate otpusti prazne" (Lk 1, 51-53) ima svoj pralik u Aninu hvalospjevu:

"Jahve daje smrt i život,

ruši u Šeol i odande diže.

Jahve čini uboga i bogata,

obara čovjeka i uzvisuje.

Diže slabića iz prašine,

iz bunjišta izvlači uboga,

da ih posadi s knezovima

i da im odredi počasna mjesta" (1 Sam 2, 6-8).

Iako svi dijelovi ne odgovaraju Aninu hvalospjevu sadržajno, odgovaraju po strukturi.

Lk 1, 51 kao da se zrcali u:

"Ti sasječe oholicu i zgazi,

snažnom mišicom rasu dušmane svoje" (Ps 89, 11), iako

među njima nema mnogo literarne sličnosti. Čini se da se riječi Lk 1, 51 pojmovno odnose na Izl 14, 31: "*Osvjedoči se Izrael i o silnoj moći koju Jahve pokaza nad Egipćanima*".

I *Veliča* dobro poznaje činjenicu povijesti spasenja da je izraelski narod potlačen (Izl 2, 23-25), a Egipat jak i moćan (Izl 15, 1.4).

Lk 1, 52 prethode prihvatljivije riječi:

"Gospod je srušio prijestolja silnika i potlačene posadio na mjesto njihovo" (Sir 10, 14). "*Poniženje oholih*" i "*uzdizanje poniznih*" draga je tema svetim piscima kasnog judaizma (usp. Job 5, 11; 12, 19; Ez 21, 31).

Kontrasti između bogatih i siromašnih, između osoba kojima ništa ne manjka i onih koji gladuju u Lk 1, 53 naoštreni su izričajima iz 1 Sam 2, 5. 7 i dijelovima nekih psalama (Ps 34, 11), napose Ps 107,9:

"Jer gladnu dušu on nasiti, dušu izgladnjelu on napuni dobrima."

Brojni izrazi u Lk1, 51-53 u svojim vrelima imaju značenje izraženo ovisno o konkretnim povijesnim okolnostima, a u *Veliča* poprimaju širi obzor.

"Prihvati Izraela, slugu svoga" (Lk 1, 54) spasenjski je događaj opisan izrazima veoma domaćim Starom zavjetu. I po rječniku i pojmovno. Tako:

"Spomenu se dobrote i vjernosti prema domu Izraelovu" (Ps 98, 3), (Iz 41, 8-9)...

U "*kako obeća ocima našim - spomenuti se dobrote svoje prema Abrahamu i potomstvu njegovu dovijeka*" (Lk 1, 55) kao da odjekuje:

"Udijeli Jakovu vjernost svoju, dobrotu svoju Abrahamu, kako si se zakleo ocima našim od dana iskonskih" (Mih 7,20) i, dijelom, *"Umnožio si pobjede kralju svojemu, pomazaniku svome milost si iskazao, Davidu i potomstvu njegovu navijeka"* (2 Sam 22, 51).

Evangelist baca pogled u prošlost. Promatra cjelokupnu povijest izabranog naroda. Vidi velika djela koja je Bog u

prošlosti učinio Izraelu. Ona će uskoro doseći svoj vrhunac u djevičanskom začecu Riječi Božje u krilu Marijinu. Starozavjetni izrazi u hvalospjevu žele potvrditi da se veliko djelo koje je Bog učinio Mariji upisuje u povijest spasenja kao događaj, koji se daje umjetnički literarno izraziti.

Pjesma zahvalnica

Veliča pripada slavljeničkoj i zahvalničkoj književnoj vrsti. Osjećaji se izražavaju u ritmičkim oblicima prema slobodi koju joj je dopuštala hebrejska ritmika. Slijedi jednostavn nacrt: kratkom uvodu u kojemu je sadržana želja za hvaljenje Boga i zahvaljivanje njemu, slijedi motivacija i tijelo hvalospjeva koje razvija tri točke: vjernik, koji se nalazi u potrebi, obraća se Bogu i biva uslišan.

Kao pjesma zahvalnica, *Veliča* odaje unutarnje raspoloženje čovjekovo, koji svoju životnu povijest čvrsto usidruje u vjerničkoj predaji izabranoga naroda Božjega (Lk 1, 51-55) i na poseban se način osjeća vođen Božjom providnošću (Lk 1, 46-49).

Tekst *Veliča* mogli bismo podijeliti u dvije cjeline:

a) *Pohvalnički dio*: Lk 1, 46-47.

Neznatna Božja službenica slavi velika djela koja joj je učinio Gospodin. Jedini i pravi razlog njezine radosti jest mesijansko spasenje, što je dar Božje naklonosti, njegove ljubavi prema čovjeku.

b) *Slavljenički dio*: Lk 1, 48-55.

Iako nam se toliko puta učini da je Bog odsutan i skriven iz naše povijesti, on je stalno na djelu. Uvijek je vjeran svojim. Ispunja obećanja dana ocima.

U *Veliča* treba gledati tri međusobno povezane stvarnosti:

a) Čvrstu povezanost moliteljice s Izraelovom poviješću spasenja i njegovim iščekivanjem Spasitelja;

b) Osobno Marijino spasenjsko iskustvo, da se na njoj ispunjavaju obećanja dana ocima te da postaje Majkom Otkupiteljevom;

c) Pogled u prošlost i vjerničku sadašnjost omogućuje spajanje s općim eshatološkim zrenikom: Bog će i u budućnosti darivati svoje smilovanje svima "koji se njega boje" (Lk 1,50).

Prikazujući u svjetlu Staroga zavjeta djelo Isusova utjelovljenja, *Veliča* pokazuje unutarnji sklad i obrađuje temu o Spasiteljevoj nazočnosti u svijetu. Riječ je Božja postala tijelom da bi uništila grijeh svijeta (Iv 1, 29. 35; usp. Otkr 5, 6. 12). Isus i dolazi na svijet da bi otkupio ljude od podložnosti zlu i oslobodio ih veza s njime, te ih učinio slobodnim sinovima Božjim (Gal 4,4).

Veliča je ispjevan u konkretnoj povijesnoj sredini. U nje mu odjekuje društvena stvarnost vremena u kojemu je nastao. Marija je iščitava u svjetlu nade. Iščekuje Boga da dođe u svijet koji je ispunjen zlom, trpljenjem i nepravdom. Vjeruje kako će Bog izmijeniti čovjekov život. Međutim, Majka Isusova ne počinje odatle svoj govor o Bogu. Ona mu kliče svjesna da u vlastitoj osobi nosi sudbinu naroda Božjega. U njoj se ostvaruju i društveno-političke i nacionalne čežnje siromaha Gospodnjih židovskoga naroda. Bog je "*Svesilni*" koji čini "*velike stvari*" (Lk 1, 49a): djevičanski se začinje Isus po kojemu je Marijino navještenje početak duhovnog "izlaska iz Egipta" i novoga povijesnog razdoblja.

Marija je vjernica. Njezina je vjera ista kao i vjera naroda Božjega. Ponizna je. Stalno se produbljuje prolazeći kroz iskušenja i nejasnoće, razmišljanjem o spasenju, velikodušnim služenjem... Uključuje prošlost, sadašnjost i budućnost. Ne zaboravlja djela koja je Bog nekoć činio svome narodu, osjeća Božju skrb za nj i u konkretnom povijesnom času, vjeruje da će dobrotu iskazivati i budućim naraštajima. Brižno čuva Božju riječ i o njoj razmišlja. Isus zbog toga i nju proglašava blaženom (Lk 11, 27). Nazivanje Marije blaženom "ukazuje na njezino prvenstvo pred svim ljudima. Kao Gospodinova majka bliska je svome sinu kao nijedan drugi čovjek. To čini puninu njezine blaženosti" (R. Letmann).

Marija hvali Boga. Ne samo zato što je učinio divna djela nego zbog toga što ih je učinio u njezinoj osobi. Taj čin kruna je Božje vjernosti obećanjima, koja je nekoć dao svome nar-

odu. Svoju zahvalnicu proširuje Marija na sve ljude koji stoje pred Bogom. Doziva u svijest povijest Izraelove vjere i njegovo opravdanje. Uvjerena je da će Bog ojačati potrebne njegove pomoći, gladne će nasititi, a siromašne obogatiti. Time će biti uslišane molitve onih koji su vapili Bogu da se sjeti svoga svetoga saveza. Uslišan je Abraham i sve potomstvo njegovo.

Odušak srca koje vjeruje

Bog se neprestano brine za svoje stvorenje. Nikada ga ne napušta. Nosi čovjekov život i onda, kad se čini da u njegovim rukama sve propada, kad ostane sam i kad mu ponestane stvaralačke snage. Marija tako u *Veliča* predmoli za sve one kojima je Bog obogatio njihov siromašni život.

Marijin *Veliča* slavi kraljevstvo Božje koje je već došlo. Razmatra o djelima koja Bog čini u povijesti spasenja, što doživljava svoj vrhunac u navještau dolaska Isusova na zemlju. Upravo zato što vjeruje, Bog je izabire za majku svome Sinu. Ona je izabranica eshatološkog događaja u kojemu sudjeluje u vjeri s narodom Božjim. *Veliča*, ali ne samo za sebe, nego za mesijanski narod i za stare Izraelove psalmiste. Ona je nastavak Izraela. Nastupa u njegovoj službi. U zahvalnosti i radosti svoj glas posuđuje potomstvu Abrahamovu, svima koji iščekuju Otkupitelja.

Duh hvalospjeva *Veliča* pokazuje kako se spasenje koje je donio Isus proširuje na sve ljude. Od njih ne traži ništa nego da se obrate i da mu se vrate. Iz spasenja nije nitko isključen, pa ni oni koji su po strani.

Spasenje nije isključivo dobro, koje bi bilo pridržano pobožnijima. Bog kojega hvalospjev uzvisuje Bog je Izraelov, Bog otaca, Bog živih, koji razbija rasne granice kako bi proširio spasenje na sve ljude. On povlašćuje ponižene, uzvisuje neznatne, popravljajući nepravde koje su stvorili oni koji prave zakone po svojoj volji. Uspostavljanje pravde upliće u igru i sveto ime Božje. Znakovito je da Marija pripada potomstvu Abrahamovu zbog kojega je morala biti ponosna, iako za kršćane vjera nije problem rase. Ona duhovno pripada Izraelovim siromasima, jer je i evanđelje naviješteno više

grešnicima nego pravednicima. U najponiznijem je društvenom sloju, tà i Krist donosi spasenje svim ljudima dobre volje. *Veliča* nije definicija Boga, ali opisuje njegova spasenjska djela, počinjući s utjelovljenjem Sina Božjega, čime djelo spasenja ulazi u završnu fazu.

U isto je vrijeme *Veliča* hvalospjev Bogorodičin i Crkvin, hvalospjev Kćeri Sionske i novoga naroda Božjega. Majka Isusova "uzviknu proročki u ime Crkve: Veliča duša moja Gospodina..." (†202 Irenej). U ime Crkve, one konkretne, vjernika i pastira, u ime osoba koje nju tvore. Kao solist, ona započinje, a čitav zbor prihvaća. Marija je jedini svjedok sposoban opjevati najveće otajstvo povijesti. Stoga *Veliča* nije dovoljno samo izgovarati, ponavljati, nego ga treba usvojiti. Svaki bi ga od nas trebao živjeti. On je škola evandeoskog obraćenja. Tako se obraćenje i preokret o kojima Marija pjeva trebaju najprije dogoditi u dubini duše onoga koji Marijin hvalospjev ponavlja i njime moli. To je i njegov hvalospjev. "Neka u svakome prebiva Marijina duša da veliča Boga, neka u svakome bude duh Marijin da klikće u Bogu..." (†397 Ambrozije) Spasitelju svomu.

Pogled u Mariju poziva nas da s njome zajedno molimo, da, kao i ona, zahvaljujemo Bogu što spašava čovjeka. Pogled prema njoj može probuditi u nama svijest, da uvidimo u kolikoj se mjeri Božje obećanje može ostvariti u našem osobnom životu. To nas hrabri u životnim poteškoćama. Bog je Bog Abrahamov, Izakov, Jakovljevi, Bog živih, moj i tvoj, Bog svakoga koji u njega vjeruje. Svatko ima svoju povijest spasenja. Pozvani smo, stoga, nasljedovati Mariju, da, kao i ona, izričemo hvalu Bogu za sva djela koja nam čini i zauzmemo se oko spasenja svoga i ostalih ljudi.

Hvalospjev Crkve

Živa vjera uvijek pruža smisao za radost i nadu. Ako se ona prihvaća i produbljuje, u vjerniku rađa veću sigurnost i omogućuje mu divnije gledanje Božje stvarnosti. Sve se to pretiče u hvalospjev radosti. Majka Isusova prva je u Crkvi koja pjeva hvalospjev Gospodinu. U tome postaje uzor Crkvi i svakom kršćaninu, koji s njome hvali Božje djelo spasenja.

Marijin *Veliča* postaje duhovnom baštinom čitavoga čovječanstva. Njegovo svetopisamsko podrijetlo daje mu počasno mjesto u kršćanskom molitvenom životu, crkvenom bogoslužju. Postaje klanjanje Bogu i svojevrsna ispovijest vjere pretvorena u zahvalnicu, iz koje se može vidjeti daljnji slijed razvoja Marijina prijanjanja uz Božju poruku.

O uporabi *Veliča* u bogoslužju prvo nam svjedočanstvo pruža Niceta, biskup Remezijanski (5. st.). On ga svrstava među velike starozavjetne zahvalnice. Uvodeći *Veliča* u bogoslužje, krči mu put da se ukorijeni u liturgijskim slavljinama. Cezarije Arlški (†542) određuje da njegovi monasi pjevaju *Veliča* nakon nedjeljnog *Matutina*, a slično i Aurelije Arlški (6. st.). Bilo je to u doba kad zazivanje Majke Isusove poprima sigurno mjesto u hvali i prošnji još uvijek nepodijeljene Crkve.

Pravilo sv. Benedikta (oko g. 500.) određuje da se *Veliča* kao "evandeoski hvalospjev" pjeva u sklopu molitve *Večernje*, a redovnički oficij preteča je rimske molitve časova. Onda je Marijin *Veliča* do danas bez prekida sastavni dio crkvene molitve časova. Želeći izraziti "zahvalnost za otkupljenje" (*Opća uredba Liturgije časova*, 50), Crkva ga usvaja i ponavlja svake večeri, da bi i ona, po primjeru Majke Isusove, iskazivala hvalu Bogu za sva dobra koja joj je učinio. Ponavljajući svagdanu *Veliča*, Crkva u Marijinim riječima traži rasvjetljenje za izlaz iz zamršenih putova čovjekovih na zemlji. Otkriva u njima što joj je činiti u dotičnom vremenu.

Marija postaje pralik Crkve i svake kršćanske duše koja s njome hvali spasenjsko Božje djelo i predaje mu se u vjeri i ljubavi. "Zar suvremena Crkva ne može gledati u tim Marijinim riječima istinu o svome poslanju? Zar te riječi ne sadrže ono što možemo i hoćemo, što moramo navješćivati, proglašavati i ostvarivati na tom prostranom polju na kome se u jedno povezuju 'evangelizacija' i 'promocija čovjeka' tako te jedno dozivlje drugo? Zar *Magnificat-Veliča* ne omogućuje da odgovorimo na to pitanje o kome je progresu, o kojoj je promociji riječ? Tako ćemo saznati što znači 'evangelizirati', što znači navješćivati blagovijest u ljudima današnjice. Jer, ta je današnjica sa svim svojim bijedama i znacima nade u svim

zemljama *izazov* 'proročkoj', a u isto vrijeme 'majčinskoj' misiji Crkve" (Ivan Pavao II., 10. veljače 1979).

Majka Isusova čita "znakove vremena". Upravo nam ta sposobnost toliko puta nedostaje. Od Marije tako uči Crkva čitati "znakove vremena", biti "proročka". Ugledajući se u Mariju, moći ćemo i mi otkriti "znakove vremena". Pjevajući njezin hvalospjev, i mi možemo stvarnost ovoga svijeta promatrati u novom svjetlu. Naučit ćemo biti "žarki prema Bogu i kritički, ili stvarni, prema samima sebi i prema ljudima" (Raniero Cantalamessa). Usprkos svim mogućim nepravdama, tlačenjima, nasiljima, bolestima, razaranjima i smrti možemo ostati uspravni i ispunjeni nadom koja ne vara. Svaki vjernik može, pjevajući *Veliča*, promatrati stvari i događaje u svijetu u novom svjetlu vjere i nade.

Slično kao i psalmima, hvalospjevu *Veliča* dodaje se antifona i *Slavaocu*. Tako *Veliča* postaje vrhunac *Večernje*, a pripada mu "ista čast, ista svečanost i dostojanstvo koji se pridaju Evandelju dok se sluša" (*Opća uredba*, 138). Moli se stojeći. Započinje znakom križa, a u svečanijim prigodama za njegova se pjevanja i oltar kadi, zajedno s nazočnim dostojanstvenicima. Čita se kao dio iz Evandelja u različitim marijanskim misnim slavljinama.

Pjesma naraštajâ

Paula Claudela (†1955), poznatoga francuskog majstora pera i diplomata - konzula, veleposlanika i svjetskog putnika, kao mladića očaravao je i zanosio svijet. Strasti mu nisu davale mira. Okaljao je svoju mladost, raspustio nagone, pameti dopustio da se zamračí sumnjama, volju sputao grijehom, vjeru u sebi uništio, moral do kraja ubio... Međutim, najednom se u njemu dogodio zaokret. U 18. godini našao se u pariškoj katedrali Naše Gospe. Bilo je to za polnočku, 25. prosinca 1886. To kao da mu nije bilo dovoljno. Nešto ga se silno dojmilo. I došao je ponovno, na *Večernju*. O tome sam piše: "Dječaci crkvenog kora u malim ministrantskim košuljicama s pitomcima sjemeništa sv. Nikole upravo su počeli nešto pjevati za što sam kasnije doznao da je *Magnificat*. Stajao sam među mnoštvom do drugog stupa kraj ulaza u kor,

desno, na strani sakristije. Tu se zbio događaj, koji vlada cijelim mojim životom. U jednom trenutku moja je duša bila potresena. I ja sam vjerovao..."

Claudela je ponovno vjerovao. Uvjerio se da Bog postoji. Osjećao ga je. Bio je tu, tik kraj njega. Osoba kao i on. Osjetio je kako ga ljubi. I zove ga.

Riječi Marijina *Veliča* odjekivale su ispod svodova pariške Gospine katedrale. Nevjernog Claudela pretvarale su u novog čovjeka. Postale su stvarateljske. Ponizna Službenica Gospodnja dala se na čišćenje ohole Claudelove savjesti. Od nje je stvorila životno sunce koje će se jednom ugasiti na zemlji, ali će zauvijek zasjati na nebu.

I nije sve išlo baš tako glatko. Borio se četiri pune godine sam sa sobom. Međutim, točno nakon četiri godine, ponovno na Božić, Gospa ga je potpuno preporodila. Učinila je čudo. Pomirio se sa svojim Bogom u sakramentu pomirenja i pristupio k stolu Gospodnjemu. Otada do smrti ostao je savršeno vjeran. Proučavao je bogoslovlje. I Pavla, i Tomu Akvinskoga i Alberta Velikog... Ali ga nijedan nije toliko naučio koliko Gospa. U njoj je vidio "ravan uspon prema Svjetlu"! Priznaje kako mu je ona bila stalno pravi učitelj. Bacala je zrake na njegovo srce koje je toliko puta bilo krcato olujama. To se može osjetiti i u njegovim dramama, po njegovim govorima i esejima, egzegetskim raspravama i apologetskim stranicama. U svima je njima nazočna Marija, koju naziva nekad Kneginjom, kojiput Ladom, najviše Gospom i Gospodaricom.

Tako Gospa radi. Jednoga uvjeri istinom, drugoga očara ljepotom, ovoga zarobi pravdom, onoga osvoji dobrotom i - svakoga obdari mirom. To može i umije samo ljubav. Samo je ona tako dosjetljiva, samo dobrota tako milosrdna, a samo milost tako strpljiva.

RUŽARIJ ILI KRUNICA

I. način

Najprije se prekriži, a onda reče:

R. Bože, u pomoć mi priteci.

O. *Gospodine, pohiti da mi pomogneš.*

R. Slava Ocu i Sinu i Duhu Svetomu.

O. *Kako bijaše na početku, tako i sada i vazda i u vijeke vjekova. Amen.*

A) Otajstva radosna

(ponedjeljkom i subotom)

1. U prvom otajstvu radosnom razmišljat ćemo kako je Arkandeo Gabrijel navijestio blaženoj Djevici Mariji da će začeti i roditi Sina Božjega po Duhu Svetom.

Oče naš, koji jesi na nebesima, sveti se ime tvoje. Dodi kraljevstvo tvoje. Budi volja tvoja kako na nebu tako i na zemlji. Kruh naš svagdanji daj nam danas, i otpusti nam duge naše kako i mi otpuštamo dužnicima našim. I ne uvvedi nas u napast, nego izbavi nas od zla.

Zdravo, Marijo, milosti puna, Gospodin s tobom, blagoslovljena ti među ženama i blagoslovljen plod utrobe tvoje, Isus. Sveta Marijo, Majko Božja, moli za nas grešnike sada i na čas smrti naše. Amen.

(10 puta)

Slava Ocu i Sinu i Duhu Svetomu. Kako bijaše na početku, tako i sada i vazda i u vijeke vjekova. Amen.

Nakon Slavaocu pohvalno je umetnuti:

Isuse moj, oprosti nam naše grijehе, očuvaj nas od paklenog ognja i dovedi u raj sve duše, a osobito one koje su najpotrebnije tvoga milosrđa!

2. U drugom otajstvu radosnom razmišljat ćemo kako je bl. Djevica Marija pohodila svoju rodicu, svetu Elizabetu, i ostala s njom tri mjeseca. - Oče naš...

3. U trećem otajstvu radosnom razmišljat ćemo kako je bl. Djevica Marija rodila Gospodina našega Isusa Krista u spilji u Betlehemu i postavila ga u jaslje. - Oče naš...

4. U četvrtom otajstvu radosnom razmišljat ćemo kako je bl. Djevica Marija četrdeseti dan poslije porođenja prikazala Ocu nebeskom svoga Sina u Hramu i kako ga je starac Šimun primio na ruke. - Oče naš...

5. U petom otajstvu radosnom razmišljat ćemo kako je bl. Djevica Marija našla svoga Sina treći dan u Hramu gdje se razgovara s učiteljima, a bilo mu je tada 12 godina. - Oče naš...

B) Otajstva svjetla

(četvrtkom)

1. U prvom otajstvu svjetla razmatrat ćemo kako je na Gospodina našega Isusa Krista na krštenju u Jordanu sišao Duh Sveti, a Otac ga proglasio svojim ljubljenim sinom. - Oče naš...

2. U drugom otajstvu svjetla razmatrat ćemo kako je Gospodin naš Isus Krist u Kani Galilejskoj Marijinim posredovanjem pretvorio vodu u vino i pobudio vjeru učenika. - Oče naš...

3. U trećem otajstvu svjetla razmatrat ćemo kako je Gospodin naš Isus Krist navijestio kraljevstvo Božje i pozvao na obraćenje za oprostjenje grijehа. - Oče naš...

4. U četvrtom otajstvu svjetla razmatrat ćemo kako se Gospodin naš Isus Krist pred učenicima na gori preobrazio, a Otac ih pozvao da ga slušaju. - Oče naš...

5. U petom otajstvu svjetla razmatrat ćemo kako je Gospodin naš Isus Krist ustanovio euharistiju u kojoj nas hrani svojim tijelom i krvlju pod prilikama kruha i vina. - Oče naš...

C) Otajstva žalosna

(utorkom i petkom)

1. U prvom otajstvu žalosnom razmišljat ćemo kako se

Gospodin naš Isus Krist molio svome nebeskom Ocu i znojio krvavim znojem u Maslinskom vrtu. - Oče naš...

2. U drugom otajstvu žalosnom razmišljat ćemo kako je Gospodin naš Isus Krist bio privezan uz kameniti stup i nemilo bičevan u dvoru Pilatovu. - Oče naš...

3. U trećem otajstvu žalosnom razmišljat ćemo kako je Gospodin naš Isus Krist bio okrunjen trnovom krunom. - Oče naš...

4. U četvrtom otajstvu žalosnom razmišljat ćemo kako je Gospodin naš Isus Krist bio osuđen na smrt, pa je put gore Kalvarije nosio na svojim ramenima preteški križ. - Oče naš...

5. U petom otajstvu žalosnom razmišljat ćemo kako je Gospodin naš Isus Krist bio propet na tvrdom križu između dvojice razbojnika, a gledala ga njegova žalosna Majka. - Oče naš...

C) Otajstva slavna

(srijedom i nedjeljom)

1. U prvom otajstvu slavnom razmišljat ćemo kako je Gospodin naš Isus Krist treći dan po svojoj muc i smrti slavnom uskrsnuo od mrtvih, da više nikada ne umre. - Oče naš...

2. U drugom otajstvu slavnom razmišljat ćemo kako je Gospodin naš Isusa Krist četrdeseti dan poslije svoga uskrsnuća uzašao na nebo i sjedi s desne Oca. - Oče naš...

3. U trećem otajstvu slavnom razmišljat ćemo kako je Gospodin naš Isus Krist poslao Duha Svetoga nad apostole u prilici ognjenih jezika. - Oče naš...

4. U četvrtom otajstvu slavnom razmišljat ćemo kako je blažena Djevica Marija preminula s ovoga svijeta, te kako je s dušom i tijelom bila uznesena na nebo. - Oče naš...

5. U petom otajstvu slavnom razmišljat ćemo kako je blaženu Djevicu Mariju okrunilo Presveto Trojstvo za Kraljicu neba i zemlje i razmišljat ćemo rajsko uživanje svih svetih. - Oče naš...

Zdravo Kraljice, majko milosrđa, živote, slasti i ufanje naše, zdravo. K tebi vapijemo prognani sinovi Evini. K tebi udišemo tugujući i plačući u ovoj suznoj dolini. Svrni, dakle, odvjernice naša, one svoje milostive oči na nas te nam posli-

je ovoga progona pokaži Isusa, blagoslovljeni plod utrobe svoje. O blaga, o mila, o slatka Djevice Marijo.

R. Moli za nas, Kraljice svete Krunice.

O. *Da dostojni postanemo obećanja Kristovih.*

Pomolimo se. Bože, tvoj je jedinorođeni Sin svojim životom, smrću i uskrsnućem dare nam pripremio vječnoga spase-nja: daj, molimo te, da mi, koji ova otajstva svetim Ružarijem blažene Djevice Marije razmišljamo, ugledamo se u ono što sadržavaju, a postignemo ono što obećavaju. Po istom Kristu Gospodinu našem. Amen.

II. način

Najprije se prekriži i izmoli:

Isuse, to je tebi za ljubav, za obraćenje grešnika i kao naknada za uvrede koje se nanose svetom i bezgrešnom Srcu Marijinu.

Držeći križić krunice moli se Apostolsko vjerovanje:

Vjerujem u Boga, Oca svemogućega, Stvoritelja neba i zemlje. I u Isusa Krista, Sina njegova jedinoga, Gospodina našega, koji je začet po Duhu Svetom, rođen od Marije Djevice, mučen pod Poncijem Pilatom, raspet, umro i pokopan, sašao nad pakao, treći dan uskrsnuo od mrtvih; uzašao na nebesa, sjedi o desnu Boga Oca svemogućega, odonud će doći suditi žive i mrtve. Vjerujem u Duha Svetoga, Svetu Crkvu katoličku, općinstvo svetih, oprostjenje grijeha, uskrsnuće tijela i život vječni. Amen.

Onda se moli 1 Očenaš (na veće zrno) i 3 Zdravomarije (na tri manja zrna). Kod Zdravomarije iza riječi "Isus" do-daje se:

1. Koji neka nam umnoži vjeru.
2. Koji neka nam učvrsti ufanje.
3. Koji neka nam usavrši ljubav.

Slijedi pet desetica - pet puta po 1 Očenaš, 10 Zdravomarija i 1 Slava Ocu. Poslije svake desetice nakon Slava Ocu moli se:

Isuse moj, oprosti nam naše grijeha, očuvaj nas od paklenog ognja i dovedi u raj sve duše, a osobito one koje su najpotrebnije tvoga milosrđa.

Na desetke, iza riječi "Isus" kod Zdravomarije dodaje se:

A) Otajstva radosna

(ponedjeljkom i subotom)

1. Koga si, Djevice, po Duhu Svetom začela.
2. Koga si, Djevice, Elizabeti u pohode nosila.
3. Koga si, Djevice, rodila.
4. Koga si, Djevice, u Hramu prikazala.
5. Koga si, Djevice, u Hramu našla.

B) Otajstva svjetla

(četvrtkom)

1. Koji je na rijeci Jordanu kršten bio.
2. Koji nam se na svadbi u Kani objavio.
3. Koji nam je kraljevstvo Božje navijestio i na obraćenje nas pozvao.
4. Koji se na gori preobrazio i svoju nam slavu objavio.
5. Koji nam se u otajstvu euharistije darovao.

C) Otajstva žalosna

(utorkom i petkom)

1. Koji se za nas krvavim znojem znojio.
2. Koji je za nas bičevan bio.
3. Koji je za nas trnjem okrunjen bio.
4. Koji je za nas teški križ nosio.
5. Koji je za nas raspet bio.

D) Otajstva slavna

(srijedom i nedjeljom)

1. Koji je od mrtvih uskrsnuo.
2. Koji je na nebo uzašao.
3. Koji je Duha Svetoga poslao.
4. Koji je tebe, Djevice, na nebo uzeo.
5. Koji je tebe, Djevice, na nebu okrunio.

Obično se doda i šesta desetica za pokojne:

Koji neka se smiluje vjernim mrtvima.

Ta se desetica završi uzdahom:

I duše vjernih mrtvih po milosrđu Božjem počivale u miru!

Zatim se može dodati Zdravo, Kraljice i molitva.

III. način

A) Otajstva radosna

1. Gospodinovo navještenje: Lk 1, 30-38.
2. Pohodjenje Elizabeti: Lk 1, 39-45.
3. Isusovo rođenje u Betlehemu: Lk 2,1-14.
4. Prikazanje Isusovo u Hramu: Lk 2, 22-32.
5. Dvanaestogodišnji Isus u Hramu: Lk 2, 42-52.

B) Otajstva svjetla

1. Krštenje na Jordanu: Mt 3, 13-17.
2. Samoobjavljenje u Kani: Iv 2, 1-11.
3. Navještaj kraljevstva: Mt 4, 12-17.
4. Preobraženje na gori: Mt 17, 1-8.
5. Ustanovljenje Euharistije: Mt 26, 26-29.

C) Otajstva žalosna

1. Isusova smrtna borba: Mt 26, 36-45.
2. Bičevanje Isusa: Iv 18, 37 - 19, 1.
3. Krunjenje trnovom krunom: Mt 27, 27-30.
4. Isus nosi križ na Kalvariju: Iv 19, 12-17.
5. Smrt Isusova na križu: Mk 15, 33-38.

D) Otajstva slavna

1. Kristovo uskrsnuće: Mk 16, 1-7.
2. Isusovo uzašašće na nebo: Dj 1, 4-11.
3. Silazak Duha Svetoga: Dj 2,1-8.
4. Uznesenje Marijino na nebo: Lk 1, 41-50.
5. Marijino krunjenje: Otk 12, 1-9. 13-17

Ružarij ili Gospina krunica

Ružarij ili *krunica* bl. Djevice Marije drevna je marijanska molitva. Iako su danas riječi *krunica* i *ružarij* u nekom smislu istoznačnice, čini se da je pojam *krunice* bio ranije uvriježen za samo jedan od triju dijelova *ružarija*. Ružarij se, naime, sastoji od niza od 150 *Zdravomarija*, između kojih se umeće 15 *Očenaša* koji molitvu dijele na 15 desetica, nakon kojih se izgovara *Slavaocu*. Za vrijeme moljenja pojedine desetice razmatra se o jednom od otajstava našega spasenja o rođenju i djetinjstvu (radosna), mucu i smrti (žalosna) i slavi Isusa Krista i bl. Djevice Marije (slavna), podijeljenih u tri kruga:

I. Radosna otajstva:

1. Navještenje, 2. Pohodjenje, 3. Rođenje Isusovo, 4. Prikazanje Isusovo u Hramu, 5. Našašće 12-godišnjeg Isusa u Hramu.

II. Žalosna otajstva:

1. Molitva Isusova u Maslinskom vrtu, 2. Bičevanje Isusovo, 3. Isusa krune trnovom krunom, 4. Isus nosi križ na Kalvariju, 5. Isusa razapinju na križu.

III. Slavna otajstva:

1. Isusovo uskrsnuće, 2. Isusovo uzašašće, 3. Silazak Duha Svetoga, 4. Uznesenje Marijino, 5. Krunjenje Marijino.

Započinjući 25. godinu papinske službe, Ivan Pavao II., ne želeći narušavati već uhodani način moljenja krunice, predložio je apostolskim pismom *Krunica Djevice Marije* 16. listopada 2002. još jedan krug otajstava krunice -

IV. Otajstva svjetla:

1. Krštenje na Jordanu, 2. Samoobjavljenje u Kani, 3. Navještaj kraljevstva Božjega i poziv na obraćenje, 4. Preobraženje na gori, 5. Ustanovljenje Euharistije.

Moleći otajstva svjetla, za pojedinih desetica molitelj razmatra o svijetlim trenucima iz Isusova javnog života.

Pojedina otajstva potiču molitelja na razmišljanje o Božjem djelu spasenja. Molitva *Očenaša* slavi Boga i govori o Ocu kao izvoru i cilju svakoga duhovnog pothvata te daje dostojanstvo različitim oblicima krunice, a litanijско nizanje

Zdravomarija svojstvena je njezina značajka. Ponavljanje je zapravo obilježje svakog razmatranja. Ono nas stalno drži povezane s Marijom, koja sudjeluje u našem spasenju. *Slavaocu* zaključuje molitvu slavljenjem Boga u njegovu jedinstvu i trojstvu.

Riječ *ružarij* dolazi u hrvatski jezik od latinskoga *rosarium* - vijenac od ruža (od *rosa* = ruža) ili jednostavno ružičnjak, vrt ruža. Vijenac se kaže i kruna, pa se prema tome ružarij naziva i *krunicom* (umanjenica od riječi *kruna*, mala kruna) - *vijencem* ili *krunom* od *Zdravomarija*, u čast Gospi nanizanih. Taj naziv nastaje u srednjem vijeku po uzoru na oblik svečanog vijenca od ruža nanizanih na konac što su mladi stavljali sebi oko glave. Sv. Albert Veliki (†1280) uspoređuje Gospu s ružom jerihonskom (Sir 24, 14) koja ima 150 latica. Dominikanke uz Rajnu sredinom 14. st. pletu krune u kojima je po 50 ruža i stavljaju ih na glavu Marijinih kipova. U kršćanskom se likovnom znakovlju od 15. st. simbol ružarija obično prikazuje vijencem od 50 bijelih ruža (Zdravomarije) koji razbijaju veće crvene ruže (Očenaši) ili medaljoni s prizorima Isusovih otajstava.

“Biblija siromaha”

Krunica je poznata, raširena i veoma obljubljená kršćanska marijanska molitva. Prikladna je za stare i mlade, odrasle i nejake, siromašne i bogate, učene i neuke, pismene i nepismene. Molitva krunice odigrala je i još uvijek igra veliku ulogu u životu kršćanskih vjernika. Nije ona samo puko nizanje *Zdravomarija*, nego bismo više za nju mogli reći da je “sažetak svega Evandjelja” (Pio XII), što ponavlja i Pavao VI. (†1978) u pobudnici *Štovanje Marije* (br. 42), ili “Biblija siromašnih” (Ivan XXIII): koja nam predstavlja središnja otajstva kršćanske vjere i u njih nas prenosi, poput slika po našim crkvama. Tako u molitvi krunice pameću i srcem hođočasimo u Nazaret, Ain Karem, Betlehem, Jeruzalem, Maslinski vrt, na Kalvariju... Zaustavljamo se na mjestima navještenja, pohodjenja, rođenja, muke i smrti, uskrsnuća i uzašašća Isusova, silaska Duha Svetoga... S Marijom sve to gledamo, slušamo, divimo se, trpimo, radujemo se... U središtu

je krunice Gospodin Isus i njegovo spasenjsko djelo, s kojim je najtješnje povezana bl. Djevica Marija. Spasitelj preko nje i ulazi u ljudsku povijest, susreće se s ljudima, "radi nas i radi našega spasenja" prolazi kroz muku i smrt na križu preko kojih dolazi do uskrsnuća i proslave u nebeskoj slavi, kojoj je pridružena i njegova Majka. Ista proslava namijenjena je svim Isusovim vjernicima. Stoga moliti krunicu znači razmišljati o tim otajstvima i uranjati u povijest ljudskoga spasenja poput Majke Gospodinove koja je "znak pouzdane nade" (*Svjetlo narodâ*, 68) putujućem narodu Božjem.

Zašto molimo krunicu? Prema mišljenju bogoslovca Hansa Ursula von Balthasara, naša molitva može doći k Bogu samo putem koji nam je on sam otvorio. Krist je došao k nama kao Put. Primila ga je bl. Djevica Marija. Ona mu se bezuvjetno nudi i otvara svojim "da", koji je nama u tako savršenu obliku nedostižan. Zajedništvo koje Bog po njoj uspostavlja s ljudima postajući ljudsko dijete, temelj je zajednice Crkve koja nas povezuje. Zbog toga joj i mi smijemo i moramo ponavljati: "Zdravo, Marijo!" Ali ne dijeleći je od Sina. Ona je tek odgovor, a on je Riječ.

U krunici opetovanjem *Zdravomarija* zajedno s Anđelom pozdravljamo bl. Djevicu i nju s Elizabetom nazivamo blaženom. Izgovarajući *Zdravomariju*, mi se združujemo s Marijom i njezinim odgovorom Bogu. Tako naša molitva više i nije upravljena njoj, nego zajedno s njom Bogu te je uvođenje i uključivanje u molitvu Crkve, koja je upravljena Ocu po Sinu u Duhu Svetomu.

Marijin stav vjere i predanja u volju Božju ostaje svim kršćanima uzor i pralik da bi mogli poći putem koji je Krist. Zbog toga smijemo moliti za njezin zagovor u svakom trenutku svoga života, osobito na smrtnom času u kojemu izričemo Bogu svoj "da". Bez Božje pomoći to nismo sposobni učiniti. A oslanjamo se na molitvu i zagovor Majke Gospodinove. Tako ima smisla toliko puta iznova opetovati iste riječi Anđelova pozdrava, Elizabetina usklika i prošnje Crkve. Molitvom *Zdravomarije* priznajemo izvrsnost Marijine uloge u povijesti spasenja, prepuštamo se da nam ona pokaže put vjerničkog stava prema Bogu i ujedno kročimo njezinim

putem koji je zapravo put njezina Sina. A taj je put uvijek kružni: od Oca je došao, zahvaća čovječanstvo, Mariju, Crkvu i nas i opet se vraća k Bogu. Da i oni mognu biti gdje je on, da gledaju slavu koju mu je Otac dao (usp. Iv 17,24).

Brojanica molitava

Moljenje *ružarija* ili *krunice* redovito se prati na predmetu od niza zrnaca na koncu nanizanih ili međusobno povezanih žicom. To se naziva *krunicom*, negdje i *ružarijem*. To je molitvenik prikladan za svakoga. I za one koji su učeni, i za one koji ne znaju čitati. Ne treba listati i tražiti stranice, a može je čitati poznavatelj bilo kojeg jezika. I na svjetlu i u tami. Bilo da dobro vidi, bilo da je slijep. U svako doba dana i bilo kojeg dana. Ili u crkvi, ili u kući, ili na putu u polje, ili u automobilu, svejedno.

Krunica može stati i u najmanji džep. Redovito je molitelj drži u ruci, prebire njezina zrnca prstima i na taj način broji izgovorene molitve. Ako krunice i nema, mjesto nje mogu poslužiti i prsti.

U hrvatskom jeziku od 17. st. za krunicu, osim *ružarija*, susrećemo i naziv *brojanice* ili *brojenice*. Osim toga, isti se predmet naziva i *čislo*. U Bosni, Dalmaciji i Istri nazivaju ga jednostavno *očenašima*. Među Hrvatima susrećemo u različitim krajevima za krunicu još i nazive *krališ*, *kraliješ*, *korona*, *korunica*, *luzarij*, *lužarij*, *patrice*, *rosarij*, *rosarije*, *rosarje*, *rosario*, *rozarij*, *rozarije*, *rozario*, *rožario*, *rožarij*, *rožarije*, *rusar*, *rusarij*, *ruzarij*, *ružar*, *ružarij*, *ružarije*, *ružarje*. Nekad označuju molitvu, nekad predmet na koji se molitva prati, a nekad i jedno i drugo.

Od davnine se među članovima svih velikih religija, posebno na Istoku, a tako i među starim kršćanima, upotrebljavala *brojanica*, sredstvo za brojanje molitava. U početku su to bili kamenčići, a kasnije se prešlo na konac na kojemu bi se vezali čvorovi ili bi se na nj nizala zrnca od drveta, tvrdih sjemenki, voska, plastike, kosti, koralja, školjke bisernice, raznobojnih kristala, mesinga, srebra, zlata... Početkom 16. st. prevladava uporaba u krug privezana konopčica.

Najnovija istraživanja pokazuju kako preteča današnjeg

oblika krunice postoji već 4000 godina. Potječe iz hinduizma. U njemu su zrnca u nizu poput današnje krunice rabili za postizanje sabranosti, jednako kao i budisti koji su takvu brojanicu prenijeli muslimanima. Takav niz rabio se i za mjerenje izgovorenih molitava. U križarskom razdoblju, u susretu s Istokom i islamom, kršćanstvo prihvaća krunicu i prilagođuje ju otajstvima svoje vjere.

Krunicu u današnjem obliku susrećemo tek prije tri stoljeća, a najstariji se njezini uzorci čuvaju u loretskom svetištu u Italiji. Najveća je u Hollistonu, u američkoj državi Massachusetts. Misionari ksaverijanci napravili su je od kamena i čelika. Teška je više od 350 tona. Svako je zrno promjera 1 metar, a međusobno su povezana čeličnim lancem. Na svakom je zrnu metalna ploča, a na njoj utisnuta *Zdravomarija* na 53 jezika. U Isantiju (SAD) je, po zamisli E. F. Haasea, sagrađeno i g. 1983. posvećeno neobično svetište sv. Krunice. Križ je visok 4 m, kip Krista u naravnoj je veličini, a imitacija je velike krunice od aluminijske.

U novije vrijeme pojavljuje se krunica u različitim oblicima. Često se vidi na prstima mladih poput prstena s izbočinama, koje označuju 10 zrnaca. Talijani su g. 1989. predstavili posebnu krunicu za vozače, koja se pomiče potezom na svaku izgovorenu *Zdravomariju*. Francuzi su se g. 1992. pojavili s krunicom u obliku bankovne kartice. U Rimu se g. 1993. pojavila najsuvremenija, elektronska krunica koja se može pratiti na kompjutorskom ekranu, a dostupna je i na posebnom displayu.

Na umjetničkim slikama susrećemo krunice izrađene poput vijenca ruža, i to od različitih boja. Boje bijelih, crvenih i zlatnih cvjetova označuju pojedine nizove otajstava. Ili su *Zdravomarije* jedne boje, a *Očenaši* druge... S krunicom najčešće prikazuju sv. Dominika, a ponekad i sv. Katarinu Sijensku. Gospa od Krunice u početku se prikazuje okružena vijencem od ruža, a kasnije kako dijeli krunice...

Povijesni put krunice

Molitva krunice kakvu poznajemo danas, oblikovala se tijekom stoljećâ. Postupno se razvijala kao vjernički odgovor

na poteškoće koje mu je donosio život. Izrasla je iz vjernikove čežnje da strukturira vrijeme. Nastaje u doba kad je vjernički puk udaljen od liturgije, ali u želji da bude povezan s molitvom opće Crkve. Pojavljuje se kao nadomjestak za molitvu božanskog časoslova. Njezin nastanak tako možemo smjestiti u razdoblje između 12. i 16. stoljeća.

Prva Crkva svjedoči kako su, po uzoru na svoga Gospodina, i pojedini vjernici posvećivali molitvi određene sate tijekom dana. Ukorjenjuje se običaj da se određeno vrijeme u danu posvećuje zajedničkoj molitvi, a kasnije se u tu svrhu posvećuju i drugi dijelovi dana, o čemu svjedoče i Djela apostolska. U tome vjernik nalazi odgovor na svoje životne poteškoće i svoj život povezuje s vječnošću. Ta molitva hvale koju Crkva upravlja svome Gospodinu sastoji se od psalama, a obogaćivana je svetopisamskim i različitim otačkim čitanjima. Po uzoru na 150 psalama, redovnici koji nisu znali čitati i pobožniji puk izgovarali su molitvu *Očenaša* 150 puta tijekom dana, prema određenim časovima dana, kao što se molio časoslov. Tako na prijelazu iz 10. u 11. st. nastaje *Psaltir Očenaša*, koji je bio podijeljen u tri pedesetice.

U 12. st., uz *Vjervanje* i *Očenaš*, širi se među kršćanskim pukom i praksa moljenja *Zdravomarija*. Počinje se i ona ponavljati 150 puta, prema broju svetopisamskih psalama. Po uzoru na *Psaltir Očenaša*, nastaje tako i *Marijanski psaltir*, što bismo mogli reći da je *prvotna krunica*, koja to ime i nosi od 13. stoljeća. Pobožna priča, naime, pripovijeda kako je neki cistercit, prije nego je ušao u samostan, imao običaj češće kititi Gospin kip ružama. Jednom mu se ukaže Gospa i priopći kako bi joj bilo puno draže da joj umjesto toga daruje vijenac od 50 *Zdravomarija*, duhovnih ruža.

Da molitva krunice ne bi ostalo puko izgovaranje, litanijско ponavljanje *Zdravomarija* i *Očenaša* obogaćuje se s vremenom meditativnim tekstovima. Po uzoru na psalamske antifone, određene marijanske antifone dodaju se prije ili poslije *Zdravomarije*. One se ne slažu uvijek sa sadržajem kasnijih otajstava po kojima se u krunici istovremeno povezuje kristovska i marijanska pobožnost. Prve takve pokušaje nalazimo u spisima benediktinskih monaha 11. i 12. stoljeća. Na-

dahnut *Kristovom mistikom* Bernarda iz Clairvauxa (†1153), Aelred iz Rievaulxa (†1167) prvi je sastavio razmatranja o Isusovu životu koja bi trebala pripomoći molitelju da se Isusu približi, dade se zahvatiti njegovom poukom i izvuče poticaj da ga nasljeduje. Motivi se redaju, od navještenja do ukazanja nakon uskrsnuća. Aelredijevo djelo slijede i drugi, od Ludolfa Saksonskoga (†1378) i njegova *Života Kristova*, do Ignacija Lojolskoga (†1556) i njegovih dvotjednih duhovnih vježbi.

Sustavno povezana istaknuto naglašena marijanska otajstva za razmatranje pri moljenju krunice u nizu od 15 *Zdravomarija* susrećemo prvi put u *Meditaciji o Marijinim radostima* Stjepana iz Sallaya (†1252), cistercitskog opata. U 13. st. povezuju se u pojedinim otajstvima razmatranja Kristovih tajna s nizom *Zdravomarija* krunice, što stvara plodno tlo da se *Zdravomariji* nadoda riječ *Isus*. Dotada se ona sastojala od Anđelova pozdrava i Elizabetina blagoslova. Nadodavanjem Isusova imena više dolazi do izražaja kristološki značaj *Zdravomarije*, a u Anđelovu pozdravu na taj se način još više ističe otajstvo Kristova utjelovljenja. Među cisterciticima tako podjednako buja duhovnost prožeta kristovskim i marijanskim duhom.

Početak 14. st. kölnski kartuzijanac Henrik iz Kalkara (†1408), iz praktičnih razloga, dijeli psaltir *Zdravomarija* na 15 desetica. Između desetica ubacuje molitvu *Očenaša*. (*Slavaocu*, kao sastavni dio krunice, uveden je tek g. 1613.)

Krunica se neće zaustaviti na cistercitskim dodacima prije ili nakon *Zdravomarije*, nego će krenuti u smjeru razmatranja pojedinih otajstava iz Isusova života. Kölnski kartuzijanac Dominik Pruski (†1460), kao redovnički novak, pronašao je napokon u priora trierske kartuzije Adolfa Essenskog (†1439) u došašću g. 1409. nadahnuće kako osmisliti razmatranja krunice. Predlaže, naime, vjernicima oblik *Marijanskog psaltira s 50 Zdravomarija*, u kojemu je svakoj od njih, nakon imena *Isus*, nadodano po nekoliko riječi, što se odnose na neki evandeoski događaj iz Isusova i Marijina života. To je tzv. *završnica*, nešto poput refrena, u kojoj se kratko ističe dobro koje Isus za nas čini ili u čemu nas poučava pa zaslužuje da bude blagoslovljen. Među njima 14 se *završnica* odno-

silo na skroviti život Isusov, 6 na javni, 24 na njegovu muku i smrt i ostalih 6 na proslavu Kristovu i bl. Djevice Marije. Odatle će se razviti i obnovljena suvremena krunica, među Hrvatima već odavno udomaćena.

Predloženi način molitve brzo se proširio među kartuzijancima i benediktincima. *Završnice* dodavane *Zdravomarijama* dosta su se brzo množile, ovisno o krajevima gdje su nastajale. Nagomilalo ih se čak 300. Takvu molitvu marljivo šire dominikanci. Posebno se ističe Francuz Alain od Rochea (†1475). On širi pobožnu predaju o tome kako je krunicu ustanovio sv. Dominik (†1221), utemeljitelj reda propovjednika. Štoviše, da ju je dobio od same Gospe u rujnu 1213. uoči bitke kraj Mureta. Tu legendu širi naročito sv. Ljudevit Grignon Montfortski, ali je bez povijesnih temelja iako je spominje i nekoliko papinskih isprava. Ta će predaja nadahnuti mnoge majstore kista, posebno u doba katoličke obnove. Bernard Gui, jedan od prvih suradnika sv. Dominika, svjedoči kako je bl. Romee de Liva umro g. 1223. u Lyonu "prebirući prstima vrpce s uzlovima na koju bi svagdano izmolio na stotine Zdravomarija". U tome mnogi vide početak današnje krunice, pa se u tom smislu može sv. Dominiku pripisati simbolično auktorstvo krunice. Istina, krunica je nastala prije sv. Dominika, ali ju je prihvatio i rado molio i on sa svojom braćom, kojih je redu povjerena i sama bratovština sv. Krunice. Prožeti njegovom karizmom, dominikanci su smatrali svojim posebnim poslanjem njegovanje i promicanje moljenja Gospine krunice među pukom. Osobito su je revno širili preko marijanskih bratovština. Prvu utemeljuje Alain od Rochea g. 1468. u francuskom mjestu Douai, gdje je radio kao učitelj bogoslovlja. U tome mu pomaže i dominikanac Jakov Sprenger (†1496), koji prvu od sv. Stolice odobrenu bratovštinu osniva g. 1475. u Kölnu. Otada govor o krunici postaje neizostavnim dijelom dominikanskog apostolata, a Pio V. ispravom *Inter desiderabilia* 29. lipnja 1569. određuje da samo dominikanski vrhovni poglavar ili onaj kome on povjeri, smije osnivati kruničarske bratovštine. Vrhovni poglavar dominikanaca g. 1969. izvjestio je Pavla VI. o prijedlogu njegove redovničke braće za

drukčiji oblik moljenja krunice, prikladniji tadašnjem mentalitetu, među kojima su i neka nova otajstva, koja su postala sadržajem otajstava svjetla. Tako je dominikanski poglavar sudjelovao i u najnovijoj obnovi molitve krunice Ivana Pavla II. tridesetak godina kasnije. I iz toga je očito da su dominikanci do danas poznati kao revni promicatelji krunice.

Francuski veleprevrat g. 1792. dokida sve kruničarske bratovštine, što ne znači da su njihove djelatnosti ujedno i prestale. Na hrvatskom se području kruničarske bratovštine pojavljuju krajem 16. i početkom 17. st. U 16. st. 25 dominikanaca na hrvatskom Jugu bilo ih je ovlašteno osnivati. Najstarije su osnovane g. 1533. u Splitu i g. 1603. u Vrbniku na Krku. *Marijanski psaltir* postaje bratovštinskom službenom moltvom. Od tog se vremena naziva *ružarijem bl. Djevice Marije*.

Alain će razlikovati *stari psaltir* od jednostavnoga ponavljanja određenog broja *Zdravomarija* i *novi psaltir* od određenog broja *Zdravomarija*, uklopljenih u razmatranje pojedinih otajstava. Ona su predložena u tri dijela po pet glavnih prizora, koji odgovaraju današnjim otajstvima - koja se odnose na utjelovljenje, muku i smrti Kristovu kao i slavu Kristovu i Marijinu. Zbog toga Alain, koji otajstva spasenja naziva "dušom krunice" zaslužuje naziv oca današnje krunice.

Kako se širila, krunica se još više pojednostavljivala. Tako je dominikanac Albert iz Kastela (†1521) sveo otajstva na 15 glavnih, koja je predložio za razmatranje Marijinim miljenicima koji su molili njezin *psaltir*. Sažeo je odnosna razmatranja u jednostavan tumač na dotično otajstvo ili na *završnice* koje su se ponavljale moljenjem *Zdravomarije*. Kruničarske bratovštine, razasute diljem europskog kontinenta, šire obnovljenu pobožnost, a pape obdaruju različitim oprostima molitelje krunice. Bulom *Consueverunt* papa Pio V. (†1572), i sam dominikanac, g. 1569. tumači i potvrđuje takav, već tradicionalni oblik krunice koji se sačuvao sve do naših dana. Stoga je i prozvan *prvim kruničarskim papom*.

U međuvremenu se krunica preko članova određenih marijanskih bratovština ukorjenjuje usred kršćanskoga puka i

postaje sastavni dio kršćanske molitve. Tako se s vremenom uzajamno nadopunjuju marijanska pobožnost i molitva krunice te jedna u drugoj nalazi svoj molitveni izraz. Dopire do krajnjih granica kršćanskog svijeta. Od najmanjih i najzabitnijih župa do najpoznatijih gradskih katedrala, od staroga europskog kontinenta do misijskih krajeva u potpuno nepoznatim područjima. Poruke iz Lurda (1858) i Fatime (1917) daju mu nove zalete. I tako je proživljavala svoje zlatno doba sve do unatrag nekoliko desetljeća, dok nije došla u krizu marijanska pobožnost pred naletom modernoga vremena. Napokon, u jeku posaborske obnove, papa Pavao VI. apostolskom pobudnicom *Štovanje Marije* (1974) pruža detaljnije usmjerenje za moljenje krunice i podsjeća na njezine temeljne sastojnice (br. 42-55). Tako krunica ostaje molitva *prosna, lirska i hvalbena*, a snagom svojih temeljnih sastojnica također i molitva klanjanja.

Stara i uvijek nova molitva

Za krunicu se počelo rano zanimati crkveno učiteljstvo. O njoj su govorili i pisali brojni pape. Njezinu su moljenju posvetili brižnu pozornost. U više su je navrata preporučivali, zauzimali se za njezino širenje, objašnjavali njezinu narav, priznavali joj prikladnost i njezinu duhovnu korist. O krunici su objavili više od 200 dokumenata.

Prvu je bulu o krunici objavio g. 1478. papa Siksto IV. (*Pastoris aeterni*), a prvi je važniji dokument o krunici bula *Consueverunt Romani Pontifices* (17. rujna 1569) pape Pija V. (†1572). U njoj izlaže ukratko sve najvažnije o krunici i utvrđuje njezin oblik. Ističe potrebu njezina moljenja, pripominje kako je molitva jednostavna i dostupna, prikladna za svaku dušu. Pokazala se kao veoma uspješno sredstvo protiv krivovjerja i proizvela brojna obraćenja, pa je stoga preporučuje čitavome kršćanskom puku. To je temeljni dokument i važan miljokaz u cijeloj povijesti krunice.

Bulom *Salvatoris Domini* 5. ožujka 1572. Pio V. ustanovljuje liturgijski blagdan *Gospe od Pobjede* 7. listopada, kao spomen i znak zahvalnosti za pobjedu kršćanske vojske u Lepantskoj bitki g. 1571. Pobjeda kraj Lepanta još više širi

molitvu krunice. Puk je bio uvjeren da je ta bitka izvojevana posebnom milošću koju je Bog udijelio po Marijinu zagovoru. U tom smislu i senat Mletačke Republike izjavljuje kako tu pobjedu nisu izvojevali kršćanski vojnici svojom hrabrošću i snagom oružja, nego Gospa od Krunice. Godinu dana kasnije, Grgur XIII. (†1585) bulom *Monet Apostolus* (1573) stavlja blagdan na prvu listopadsku nedjelju za sve crkve koje su imale bratovštinu sv. krunice. Papa Klement XI. (†1721) proširuje ga g. 1716. na čitavu Crkvu. Danas se slavi 7. listopada kao *Gospa od sv. Krunice*.

Od Grgura XIII. do Leona XIII. (†1903) brojni se papinski dokumenti osvrću na krunicu, a najviše su u vezi s podizanjem novih bratovština, sa stegom, povlasticama... Ne donose uvijek velikih novosti, ali pokazuju neprekinutost papinske skrbi za krunicu i povjerenje u nju kao moćnu molitvu. Pio IX. (†1878) pismom *Egregiis suis* (1869) poziva na moljenje krunice za dobar uspjeh I. vatikanskog sabora. Leon XIII., papa krunice kojega možemo svrstati uz bok Piju V., o krunici piše u 12 okružnica i 2 apostolska pisma, a u njegovo doba listopad postaje mjesec Gospine krunice. Krunicu ne zaboravljaju ni Pio X. (†1914) kao ni Benedikt XV. (†1922). Pio XI. (†1939) posvećuje joj dovoljnu pozornost u okružnici *Ingravescentibus malis* (1937), a Pio XII. (†1958) o krunici piše jednu okružnicu i osam pisama te u više navrata o njoj govori. Ivan XXIII. (†1963) ne samo da je pri srcu imao krunicu kao papa nego se krunica pokazuje kao bitna sastojnica njegove duhovnosti tijekom čitavoga njegova života. O krunici izlaže više puta u svojim okružnicama i govorima. Tako u *Grata recordatio* (1959) preporučuje listopadsku pobožnost, a posebnim apostolskim pismom g. 1961. predstavlja ponovno uspješnost krunice novim jezikom.

Iako II. vatikanski sabor ne spominje krunicu, u uredbi o Crkvi *Svjetlo narodâ* cijelo 8. poglavlje posvećuje Mariji u otajstvu Krista i njegove Crkve te "opominje sve sinove Crkve da plemenito promiču štovanje prema bl. Djevici, osobito liturgijsko, i da uvelike cijene praksu pobožne vježbe prema njoj što ih je tijekom vjekova preporučilo učiteljstvo Crkve" (*Svjetlo narodâ*, 67). Pavao VI. u okružnici *Christi*

Matri tumači saborski tekst koji preporučuje čine pobožnosti koje je učiteljstvo preporučivalo tijekom stoljeća. U pobudnici *Recurrrens mensis october* (1969) posebno ističe krunicu kao molitvu za postizanje mira. Pobudnicom *Štovanje Marije* (1974) jasno osvjetljuje put za zdravu marijansku pobožnost koju posebno usmjeruje na kristocentričnost. Želeći obnoviti molitvu krunice, izlaže njezine temeljne sastojnice. Ističe kako ju je vjernik pozvan prihvatiti zbog njezine nutarnje ljepote i smatra kako bi krunica, nakon molitve časova, morala biti najodličnija i najuspješnija zajednička molitva kršćanske obitelji. Ivan Pavao I. (†1978) za svoga kratkoga pontifikata govorio je i o krunici, a Ivan Pavao II, "sav posvećen Mariji" u više se navrata izrazio kako mu je krunica "najdraža" i "srcu toliko privržena molitva". To pokazuje i životnim primjerom, jer od ožujka g. 1979. krunicu predmoli svake prve subote u mjesecu na latinskom jeziku, što diljem kršćanskog svijeta prenose i valovi Vatikanskog radija. Oslanja se na Sabor, nastavlja marijansku orijentaciju Pavla VI., prigrljuje stari i još uvijek valjan prinos crkvene predaje i pridružuje ju novim sadržajima. Proglašava 16. listopada 2002. svoju 25. godinu papinske službe *Godinom krunice* i pruža kršćanskoj zajednici novi niz otajstava - otajstva svjetla.

Odredbom iz g. 1989., zajedničko moljenje krunice obdareno je potpunim oprostom, a privatno djelomičnim. Uvjet je za to da usmena molitva bude povezana s razmatranjem pojedinih otajstava.

Vjera postala molitvom

Brojni su auktori tijekom povijesti isticali bogoslovni značaj krunice, sve dotle da je John H. Newman (†1890) uskliknuo: "Krunica je vjerovanje postalo molitvom." Evo tih bogoslovnih počela na kojima se temelji molitva krunice:

a) *Evandeoska molitva*

Krunica je evandeoska molitva. Čak je i nazivaju sažetim Evanđeljem. Tako su je voljeli opisivati u prošlosti, a i danas. Iz Evanđelja, naime, potječu molitveni obrasci krunice, a tako i sadržaj otajstava o kojima se razmišlja tijekom molje-

nja. *Očenaš* je molitva koju nas je naučio Isus. *Zdravomarija* je sastavljena od riječi Anđelovih i Elizabetinih. *Slavaocu* je razvijanje trojstvene odredbe koju je Isus izrekao šaljući učenike u svijet (Mt 28,19). Sadržaj pojedinih otajstava predstavlja nam temeljne dijelove Kristova otajstva - utjelovljenje, svijetle trenutke iz Isusova života, muku i slavu, što sv. Pavao izlaže u himnu poslanice:

"On, božanske naravi, nije se ljubomorno držao svoje jednakosti s Bogom, nego se nje lišio uzevši narav sluge i postavši sličan ljudima. Kad postade kao čovjek, ponizi sam sebe postavši poslušnik do smrti, i to do smrti na križu.

Zato ga Bog uzdiže na najvišu visinu i dade mu jedincato ime koje je iznad svakoga drugog imena,

da se Isusovu imenu 'pokloni svako koljeno' nebeskih, zemaljskih i podzemaljskih bića,

i da 'svaki jezik prizna' - na slavu Boga Oca:

Gospodar je Isus Krist" (Fil 2, 6-11).

Gledana i življena s bl. Djevicom, Kristova otajstva postaju otajstva krunice, i to radosna, otajstva svjetla, žalosna i slavna. Pomažu vjerničkome puku da snaži svoju vjeru te, razmatrajući o njima, žive u nadi. Jedino 4. i 5. slavno otajstvo nisu potkrijepljeni dokazima svetopisamskih tekstova, ali iz njih crpe nadahnuće.

b) *Kristocentrična molitva*

Krunica je kristocentrična molitva, usredotočena na otajstvo Kristova otkupljenja. Nema prave spoznaje Krista bez prave spoznaje njegove Majke. U krunici upravljamo hvale Majci Gospodinovoj. Time zapravo razglašavamo i naviještamo bez prestanka milost po kojoj je ona Roditeljica Božja. Drugim riječima, naviještamo i proglašavamo utjelovljenje Sina Božjega. *Zdravomarija* je neprestana hvala Kristu, koji ostaje središte molitve krunice, isti u svakom otajstvu koje se niže jedno za drugim. U njoj je u radosnim otajstvima moljen u svome skrovitom životu, u otajstvima svjetla u svijetlim trenucima svoga javnog života, u žalosnim otajstvima u muci i smrti te u slavnima u svome uzvišenju u kojemu sudjeluje njegova majka i Crkva. Hvale upravljene bl. Djevici Mariji u

molitvi krunice "žele razglasiti i učvrstiti vjeru u Isusa kao Boga i kao čovjeka. Svaka *Zdravomarija* izgovorena na njezino vječno sjećanje podsjeća nas da je postojao Jedan koji se, premda je vječan i blažen, iz ljubavi prema grešnicima, nije stidio krila Djevičina" (J. H. Newman).

c) *Crkvena molitva*

Bog nas je stvorio kao pojedince, ali nas je htio spasiti kao svoju veliku obitelj. Sabrao nas je u Crkvu. Ona je zajednica vjernika pozvana na spasenje po vjeri u Isusa Krista. Molitva krunice pomaže vjerniku da bolje upozna Isusa Krista i njegovo spasenjsko otajstvo te molitelja potiče da uz njih prione u poniznosti i zahvalnosti. Moleći krunicu, kršćanin produbljuje svoju vjeru zajedno s bl. Djevicom, koja je najočitiji znak crkvenosti jer, "združena u Adamovu rodu sa svim ljudima koji trebaju spasenje, ona je uistinu majka udova Kristovih... jer je ljubavljiva sudjelovala da se u Crkvi rode vjernici, koji su udovi one Glave" (*Svjetlo narodâ*, 53).

Molitva životnog ritma

Crkveno učiteljstvo uvijek je isticalo od kolike je duhovne koristi moljenje krunice i razmatranje njezinih otajstava.

Krunica je veoma jednostavna molitva. Molitelja unosi izravno u središte kršćanskog otajstva, u temeljne datosti vjere, i to preko najpoznatijih molitava - *Očenaša*, *Zdravomarije* i *Slavaocu*. Rado je mole siromasi i ponizni, jer im pokazuje put prema jednostavnosti i siromaštvu duhom.

Krunica je *mislena molitva*. Prava je škola razmatranja, bez kojega može postati puko mehaničko ponavljanje molitvenih obrazaca. Kao što promatramo izlazak sunca, cvijeće, Božja stvorenja... krunica nas privikava da gledamo i razmatramo, prizor po prizor iz Spasiteljeva života, i to u Marijinu stavu vjere. Ivan Pavao II. predlaže neka se pročita evangeoski odlomak prije svake desetice i zaustavi se u razmatranju nad dotičnim otajstvom.

Krunica je *poučna* i *vjeronaučna molitva*. Uz to što je molitva, krunica je i jednostavna i popularna metoda propovijedanja i upoznavanja same vjere. Ona je povlašten oblik odgo-

ja i vjeronaučne pouke. Upravlja dušu na prihvaćanje razmatranih otajstava i evanđeoskih istina kojima je upravo krcata.

Krunica je *molitva životnog ritma*. Ponavljanje *Zdravomarija* nekima se može činiti dosadnim. Albino Luciani, kasniji papa Ivan Pavao I. (†1978), uspoređuje ponavljanje *Zdravomarija* s razgovorom majke i nekoga djeteta. Neka je gospođa u vlaku položila dijete na mrežu za prtljag, da spava. Kad se maleno probudilo, ugledalo je s visine iz mreže svoju mamu kako sjedi njemu nasuprot. "Mama", izusti. A ona: "Zlato!" I za trenutak razgovor između njih dvoje nije se mijenjao: "Mama!" odozgor, "Zlato!" odozdol. Nije trebalo drugih riječi. Tako i krunica može biti molitva puna radosti i veselja. Ona je pogled upućen prema Mariji, koji postaje sve potpuniji kako napreduje. Može postati pripjev koji izbija iz srca i koji, ponovljen, zasladi dušu kao draga pjesma.

Ponavljanje *Zdravomarija* zapravo je kao jedna duga *Zdravomarija* koja se proteže do u beskonačnost. To je hvala bez kraja, koju ćemo nastaviti i nakon časa naše smrti u nebeskoj domovini. Ponavljanje nas želi zadržati u zajedništvu s Bogom i učiniti da naš unutarnji pokret bude smireniji, uredniji, potpuniji. Hoće stvoriti intimno zajedništvo molitelja s bl. Djevicom, da bi zajedno s njome prodro u otajstvo Kristovo. Poziva ga da nju nasljeđuje, kao što je ona nasljeđovala Krista. Ponavljanje je čin ljubavi. *Zdravo Marijo, Zdravo Marijo, Zdravo Marijo...* produžuje se i nalazi predah u razmatranju koje u molitelju stvara radost i postaje hrana za njegovu dušu, izglednjelu i ožednjelu za istinskim spasenjem. I predstavlja preobražaj kršćanskoga života u njegovim ritmima radosti, žalosti i slave.

Krunica je *stvaralačka molitva*. Ona nas neprestano usmjeruje da svoje osjećaje stavimo u odnos prema Kristu i u njemu ih obistinimo; da svoje misli, riječi i djela usmjerimo na njegove misli, riječi i djela... On je Gospodar života i Učitelj kako se živi.

Krunica nas *uvodi u bogoslužje*. Između krunice i bogoslužja postoji veoma uska veza. Kao i bogoslužje, krunica je zajedničarska molitva, hrani se svetopisamskom riječi i usredotočena je na Kristova otajstva. I jedna i druga imaju kao

svoj predmet "iste događaje povijesti spasenja". Oni su u bogoslužju "nazočni i djelotvorni", a krunica samo pomaže molitelju da se njih sjeća. Tako krunica na neki način izrasta iz bogoslužja i vjernika vodi k njemu.

Krunica danas

Procvat svetopisamskih i otačkih znanosti, kao i nauka o Crkvi na pragu trećeg tisućljeća prouzročili su i obnovu znanstvenih prouka o bl. Djevici Mariji. Sve je to Crkvi donijelo obilno bogatstvo na bogoslovnom planu, što će se pozitivno odraziti na području pobožnosti. Svetopisamske znanosti naglašavaju u krunici slušanje Božje riječi i potrebu razmatranja o velikim Božjim djelima, a patristički pokret stavlja na prvo mjesto temu utjelovljenja, koja se veoma ističe i u krunici. Stavljajući Mariju u srce Crkve, kao "sliku i pralik", nauka o Crkvi vidi u krunici Marijinu školu. Liturgičari vide blisku vezu između krunice i bogoslužja te u krunici mogućnost produženja bogoslužnih slavlja na cijeli dan...

Sve to potiče na obnovu krunice i na njezino pojednostavljenje. U brojnim krajevima još uvijek krunicu mole na tradicionalan način. Stoljeća su ga odobrila i usadila u srca tolikih pobožnih duša. Na početku dotične desetice izgovaraju otajstvo o kojemu će u njoj razmatrati, nakon čega slijedi *Očenaš* i niz od 10 *Zdravomarija* sa završetkom *Slavaocu*. *Očenaš* i *Slavaocu* mogu se pjevati, što može doprinijeti oživljavanju i ljepoti moljenja.

U nekim sredinama pronalaze nove načine. Negdje uvode spomen odgovarajućeg otajstva na kraju zaziva prvog dijela *Zdravomarije*, kao što je već odavno uobičajeno u sjevernim hrvatskim krajevima. To potpomaže moliteljevo razmatranje i da njegova nakana odgovara riječima. Neki imaju za kraj svake *Zdravomarije* drugu završnicu, što je određeno bogatstvo koje molitelju pruža veću raznolikost.

Neki su pokušali prije svake *Zdravomarije* umetnuti doličnu svetopisamsku rečenicu na temu dotičnog otajstva, što jednako obogaćuje molitvu i omogućuje temeljitije pronicanje u tajnu otajstva o kojemu se razmatra.

Trenuci šutnje između pojedinih otajstava kao i uklapanje određenih pjesama na istom mjestu veoma dobro dođu za razbijanje monotonije i odušak srca.

Negdje za razmatranje čitaju svetopisamske odlomke koji se tiču dotičnih otajstava. U tom sklopu izgovaranje *Zdravomarija* nerijetko skraćuju. Mole samo prvi dio, onaj svetopisamski, dok drugi dio ostavljaju za kraj desetice, kao završetak određenog otajstva i prošnju Crkve.

Mladi naraštaj teže prihvaća ono staro. Željan je novoga. Samo ponavljanje *Zdravomarija* s razmatranjem otajstava nije mu uvijek lako prihvatljivo. Nekima je to pače i dosadno. U posljednje vrijeme nastaju posebne pobožnosti nadahnute na krunici. Osobito su one na cijeni među različitim pokretima i udrugama mladih.

Tako neke skupinice pokušavaju ne "moliti" nego "slaviti krunicu", što zapravo postaje "služba riječi". To je u duhu II. vatikanskog sabora, a uređeno je prema već uhodanom planu: čitanje Sv. pisma, homilija, vjernička molitva ili zajednička zahvalna i blagoslovna molitva. Najčešće se uklapaju sastavni dijelovi Gospine krunice, uz obilnija svetopisamska čitanja, homiliju na temu kojega otajstva, trenutke šutnje i pjesme koje ocrtavaju dotična otajstva. *Zdravomarija* se izgovara manje puta. Takva slavlja prikladna su za svibanjske i listopadske pobožnosti, a posebno se priređuju i prema određenom vremenu liturgijske godine, što omogućuje bogatije unutarnje življenje dotičnih otajstava i pripremu na pojedine blagdane. Tako u vremenu došašća i o Božiću, u korizmi, uskrsnom razdoblju i o Duhovima. Takvi se oblici "slavlja krunice" šire, ali još uvijek ostaju na razini pokušaja. Nemoguće je predvidjeti kako će se ti oblici molitve razviti. Odobrio ih je i preporučio papa Pavao VI. (*Štovanje Marije*, 51).

Krunica među Hrvatima

Moljenje krunice duboko se ukorjenjuje u hrvatske obitelji te postaje na neki način njihov sastavni dio. Čuje se ono osobito u večernjim satima. U vrijeme dok još nema televizije i radija, pogotovo električne rasvjete, molitva je krunice jedina "razonoda" hrvatske katoličke obitelji. Ona okuplja obi-

teljske članove, osobito u zimske dane, oko rasplamsalih ognjišta i grije ih zajedništvom međusobne ljubavi. Razmatrajući o otajstvima iz života Isusa i Marije, dok ponavljaju *Zdravomarije*, uče oni kako kroz život nositi trenutke radosti, tegobe i ushita.

Prije misnih slavlja po brojnim hrvatskim crkvama, osobito u večernjim satima, odjekuju riječi *Zdravomarija* iz vjerničkih usta kao priprava na slavlje žrtve Kristove. Stariji vjernici drže rado krunicu u rukama i za vrijeme misnog slavlja, iako je ne mole. Naviknuli su na to iz razdoblja dok je misa bila na latinskome. Uzdižu je često na raširenim rukama u prigodi pretvorbe za misnih slavlja. Jedni krunicu, međutim, i za misnog slavlja mole, što nije u redu. Ne shvaćaju otajstva Kristova s kojim bi se morali u tom trenutku tješnje zbliziti, a krunicu i njezinu molitvu ostaviti za drugu prigodu.

Mole krunicu kraj odra svojih pokojnika i u povorci prateći ih do posljednjeg ovozemaljskog počivališta. U nekim se krajevima i kroz tjedan nakon njihova ukopa okupljaju susjedi na moljenje krunice za ispokoj pokojnikove duše.

Među Hrvatima postoji udruga *Vječne krunice*. Njezini članovi upisom preuzimaju obvezu da jednom na godinu u dogovoreni mjesec, dan i sat uru vremena mole krunicu, izgovarajući sva tri njezina dijela razmišljajući o svih 15 otajstava i dodajući ostale svoje molitve. Mjesec i dan ostaju trajno isti, mijenja se jedino sat molitve. Uoči Nove godine pravi se novi raspored tako da oni koji su imali noćnu uru iduće godine imaju dnevnu. Uru je moguće posvetiti u crkvi ili kod kuće, hodajući ili sjedeći, stojeći ili klečeći, kako je kome lakše. U Italiji ju je g. 1629. uveo Timotej Ricci, a ubrzo se raširila i izvan talijanskih granica.

Dosta je raširena i *Živa krunica*. To je zajednica od 15 molitelja. Svakog dana svaki od njih moli po jedno otajstvo koje mu je određeno, tako da njih petnaestero svaki dan izmole sva tri dijela krunice, svih 15 otajstava.

Iz zagrebačke župe sv. Petra g. 1986. širi se pobožnost "Krunice mira" kao prilog Godini mira i općem vjerničkom i ljudskom zanimanju za mir u svijetu. Obrazac krunice sastavio je ing. Vladimir Palaček (†1996), koji ju je i promicao

diljem svijeta posebnim prospektima. U jeku Domovinskog rata (1991-1995) molitva krunice toliko se raširuje među pučanstvom da 1. studenoga 1993. kardinal Franjo Kuharić (†2002) odobrava i udrugu njezinih molitelja *Pokret krunice za obraćenje i mir* sa sjedištem u Zagrebu. Njega u tome slijede i ostali hrvatski biskupi.

Krunica kao sredstvo za moljenje nalazi počasno mjesto u hrvatskom obiteljskom domu, najčešće kraj križa. Vidimo je i u brojnim automobilima. Mladi je rado nose na ruci, mjesto prstena. Ne samo da se može naći u džepovima i torbicama tolikih nego se osobito vidi u rukama hrvatskih majki i baka. I to ne samo dok su kraj obiteljskog ognjišta nego i u crkvi, na putu do njive, kod blaga... Pošavši u bijeli svijet "trbuhom za kruhom" hrvatski je katolik, uz najnužnije za život, sa sobom ponio ručnik za brisanje znoja, molitvenik iz kojega će pratiti molitve i krunicu na koju će moliti. U toj je tradiciji ustrajao do dana današnjega. U nekim mjestima dobivaju je prvopričesnici na spomen svoga prvog susreta s Isusom u sv. pričesti. Ta Marijina bisernica postade kao druga domovnica hrvatskih katolika za Domovinskog rata. Tisuće i tisuće željele su je imati u svojim rukama. Njome svoj vrat obgrliše hrvatski vojnici, stavljajući se tako pod posebnu Gospinu zaštitu i vjerujući u njezinu osobitu pomoć. Krunica oko vrata, a još više u srcu, odvrćala je njihove misli od zla, davala im snagu na bojištu, ublažavala im bol i ulijevala vjeru i ufanje da će pobijediti. Mnogi su uvjereni kako ih je baš krunica spasila od sigurne smrti... Nakon što posljednji put zaklope svoje oči, hrvatskim katolicima na odru oviju njihovi najbliži ruke Gospinom krunicom, da im Marija i na taj način bude blizu i privede ih pred lice Gospodnje.

Molili su krunicu

Iako krunicu rado nazivaju molitvom siromaha, malenih, neukih i nepismenih, običnih vjernika, nju su molili i mole i učeni ljudi, geniji, katolici i nekatolici. Među njima povijest nam bilježi i nekoliko svjetskih velikana.

U svijetu na daleko poznati likovni umjetnik *Michelangelo Buonarroti* (†1564) redovito je molio krunicu. Na jedno-

me od zidova Sikstinske kapele ovjekovječio je Gospu kako o krunici izvlači duše iz čistilišnog ognja, a u Firenzi se čuva njegova, od moljenja izlizana krunica. Molio je krunicu i njemački filozof *Gottfried Wilhelm Leibnitz* (†1716), inače protestant. S velikim pouzdanjem i ljubavlju prema Gospi krunicu je molio i nenadmašivi austrijski glazbenik *Wolfgang Amadeus Mozart* (†1791). "Izišao sam nakon simfonije vani sav radostan, pa sam, po svom starom običaju, izmolio obećanu krunicu", pisao je svome ocu nakon jednoga sjajnog uspjeha u Parizu.

Nakon što je njemačkom skladatelju i zborovodi *Christophu Willibaldu Glücku* (†1787), kao 15-godišnjaku, u crkvi sv. Stjepana u Beču darovao neki redovnik krunicu, molio ju je svakog dana. I austrijski skladatelj *Joseph Haydn* (†1809) napisao je svoje najljepše skladbe uz krunicu. Moleći u svojoj sobi Gospinu krunicu, priznaje kako su mu dolazile divne misli i nadahnuća na glazbenom području. Kažu da je krunicu često molio i poznati glazbenik *Ludwig van Beethoven* (†1827), posljednji od trojice velikih majstora bečke klasike.

André-Marie Ampère (†1836), poznati francuski fizičar i matematičar, jedan od najgenijalnijih znanstvenika novijega doba, molio je krunicu svakog dana, i to u crkvi.

Glasoviti pariški liječnik *Recamier* (†1852) priznao je svome kolegi, inače bezbošcu: "Kad iscrpim sva liječnička sredstva, utječem se Gospi molitvom krunice. I, vjeruj mi, doživio sam čudesnih stvari!"

U kući *Alessandra Manzoni* (†1873) u Milanu i danas stoji ponad postelje njegova krunica. Redovito ju je molio. Supruga francuskoga pisca i filozofa *Jacquesa Maritaina* (†1973) pripovijedala je kako je njezin muž, nakon večernjih rasprava, sa svojim prijateljima molio krunicu. I američki predsjednik *John Kennedy* (†1963) imao je vremena da svaki dan izmoli krunicu. Francuski pjesnik i diplomat *Paul Claudel* (†1955), nakon obraćenja na katoličanstvo stalno je molio krunicu. Molio je krunicu tijekom cijeloga svoga života i engleski književnik, poznati propovjednik i obraćenik kardinal *John Henry Newman* (†1890).

Ništa neobično da su i toliki pape molili svagdanu krunicu. Bl. *Ivan XXIII.* (†1963) cijeloga je života svakog dana molio Gospinu krunicu, a od g. 1953. svih 15 otajstava, od koje treći dio sa svojim bližnjim pomoćnim osobljem. "To je moje oružje. Želim umrijeti s njime u ruci", znao je govoriti. Ivan Pavao II., kojemu je krunica "najdraža molitva", rado moli krunicu i svake je prve subote predmoli preko Vatikanskog radija. Promicateljima žive krunice poručuje: "Moleći svoje otajstvo ili deseticu slijedite poticaj Duha Svetoga koji vas poučava i vodi kako što više naći Isusa te vam pomaže moliti s Marijom i nadasve kao Marija. Krunica je kao način kontemplativne molitve zaista potrebna današnjem čovjeku koji je sav zaokupljen materijalnim stvarima. To je molitva vlastita Mariji i njezinim štovateljima. Uistinu, otajstva krunice jesu poput prozora preko kojih bacamo pogled na svijet, na sve ono što je Božje" (7. listopada 1987.)

Australski supruzi *Margareta* i *Bernard Foley* iz Brisbane godinama su pozivali svijet da Majci Isusovoj za njezin rođendan 8. rujna (Mala Gospa) daruju izmoljenu krunicu. Nakon oglasa u novinama, darovali su joj g. 1977. stotinu tisuća krunica za rođendan. Kad su vidjeli toliki uspjeh, nastavili su i sljedećih godina s istim pothvatom koji se raširio po čitavom svijetu. Postizali su nevjerojatno dobre uspjehe.

Tisuće vjernika priključuju se pozivu *Međunarodnoga kruničarskog marša* te pojedinačno ili u skupinama mole krunicu za mir u svijetu. Prihvaćen je taj podvig g. 1983. gotovo u svim saveznim američkim i u još nekim državama. Godinu dana kasnije u maršu je za Majčin dan sudjelovalo 150.000 molitelja iz 20 zemalja.

Američki molitveni pokret *Krunica za život* potiče diljem svijeta akciju moljenja krunice za zaštitu nerođenih i trudnica te za obraćenje abortera i njihovih podupiratelja.

Austrijski franjevac o. *Petar Pavliček* (†1982), za kojega se vodi postupak za proglašenje blaženim, veliki dio svoga života uložio je u širenje moljenja krunice. Sažalijevajući se nad poharanošću svoje domovine ratnim vihorom i njezinom razdijeljenošću među velikim silama, g. 1948. pokreće veliku molitvenu kruničarsku vojnu za njezin spas. Nakon što se g.

1955. okupacijske sile povlače iz Austrije, o. Pavliček nastavlja s moljenjem krunice na širem planu. U njegov kruničarski pokret za mir u svijetu učlanjeno je nekoliko milijuna molitelja. Ne posustaju oni pod vodstvom drugog duhovnika ni nakon njegove smrti.

U isto vrijeme, na drugom je kraju svijeta s krunicom u ruci jurišao na obnovu čovječanstva američki redovnik Družbe sv. Križa o. *Patrik Payton* (†1992). Počeo je preko radijskih postaja, angažirao brojne hollywoodske filmske zvezde i potaknuo na moljenje krunice milijunska mnoštva, i to u svim krajevima kugle zemaljske. Uvjeren kako po krunici obitelj od Gospe postiže stabilnost, a svijet mir, nije se dao umoriti. U Manili 8. prosinca 1985. okuplja na zajedničku krunicu oko dva milijuna molitelja.

Sjaj Gospine pomoći

Ima jedna zgodna koju pamti cijelo čovječanstvo. To je Lepantska bitka. Zlatnim je slovima upisana u povijesti kršćanstva. Bila je to najveća pomorska bitka između kršćanskog Zapada i Osmanlijskog carstva. Odigrala se 7. listopada 1571. Važna je bila za povijest i Crkvu, ali i za hrvatski narod, jer se u njoj sudjelovali i hrvatski branitelji. Čini se da ih je moglo biti do tisuću. U mletačkoj floti, naime, bilo je i sedam galija s posadom i oružjem iz sedam hrvatskih gradova - Cresa, Raba, Zadra, Šibenika, Trogira, Hvara i Kotora. I Zadar je imao svoju galiju, ali je nastradala prije bitke. Splitsani su bili raspoređeni po galijama drugih gradova.

Cipar dolazi iz mletačkih ruku u osmanlijske i u njima ostaje sve do g. 1878. Gubitkom Cipra Mlečani gube trgovinsko područje po Lepantu, a kršćanstvu prijete opasnost od osmanlijske najezde. Da bi se od nje osigurao, papa Pio V. uspjeva okupiti "Sveti savez" zapadnih zemalja s folotom od 213 ratnih brodova koja na čelu s don Juanom od Austrije zapodjene bitku protiv osmanlijske flote s 300 brodova i Alipašom na čelu. Bilo je to u nedjelju 7. listopada 1571. neda-leko od Korinskog kanala, kraj Naupaktosa, koji su Mlečani nazivali Lepantom. Iako je osmanlijska flota bila brojnija i moćnija, izgubila je bitku.

Pobjedu je slavila cijela katolička Europa. I hrvatski Jug, osobito krajevi koji su bili pod osmanlijskim gospodstvom. U toj bitki kršćanski je Zapad osjetio Gospinu pomoć. Papa Pio V., dok je organizirao zapadnu flotu, pozvao je, naime, i sav kršćanski puk na moljenje krunice. Pripovijeda se, dok je molio krunicu zajedno s rimskim vjericima, kako je i sam uzdahnuo: "Pobijedili smo, Marija je pomogla!" Upravo je on proglasio 7. listopada blagdanom *Gospe od Pobjede*, koji je kasnije određen kao blagdan *Gospe od sv. Krunice*.

Bilo je i još uvijek ima toliko bitaka dobivenih moljenjem krunice i bez one Lepantske. Zamislimo samo kolike su bitke izvojevali, koliko su snage u životnim teškoćama zadobili naši djedovi predmoleći krunicu pred svojim ukućanima! Koliko su puta izvojevale utjehu i snagu za život tim malim neopasnim oružjem naše bake! Kolike su pobjede nad životnim nedaćama izvojevali naši očevi i majke zahvaljujući prebiranju zrnaca izlizanih krunica u svojim rukama! Kolike su pobjede izvojevali toliki zatvorenici koji su molili na zrcima krunice koja su pravili od komadića kruha što su ga otkidali od svojih usta! Kolike su pobjede izvojevali toliki kršćani koji su moleći krunicu uzdizali srca i duše Gospi s vapajima da im bude moćna Zagovornica i Pomoćnica u životu, da ih oslobodi od bolesti duše i tijela, da im sačuva obitelji, vrati na pravi put zalutalu djecu... Konačno, zar i neovisnost i sloboda Lijepe naše nisu izvojevani Gospinom pomoću, za koju su joj se obraćali prebiranjem zrnaca krunice toliki vjerni rodoljubi?!

ANDEO GOSPODNJI

Andeo Gospodnji navijestio Mariji.
I ona je začela po Duhu Svetom.
Zdravo, Marijo...
Evo službenice Gospodnje.
Neka mi bude po riječi tvojoj.
Zdravo, Marijo...

I Riječ je tijelom postala.

I prebivala među nama.

Zdravo, Marijo...

R. Moli za nas, sveta Bogorodice.

O. *Da dostojni postanemo obećanja Kristovih.*

Pomolimo se. Milost svoju, molimo te, Gospodine, ulij u duše naše da mi, koji smo po Anđelovu navještenju spoznali utjelovljenje Krista, Sina tvoga, po mucu njegovoj i križu k slavi uskrsnuća privedeni budemo. Po istom Kristu Gospodinu našem. Amen.

Među marijanskim molitvama koje poznaje i moli većina katolika sigurno je i *Andeo Gospodnji* ili, kako ga naš puk još naziva, *Andeosko pozdravljenje*, jednostavnije *Pozdravljenje* ili *Pozdrav Gospi*. To je klasična molitva koja se, uz *Zdravo-mariju* i *Krunicu*, može ubrojiti među najraširenije marijanske molitve na kršćanskom Zapadu. Zapravo su to evanđeoske riječi (Lk 1, 26-38) koje molitelju predočuju otajstvo Isusova utjelovljenja. Jednostavnost te molitve doprinijela je njezinoj rasprostranjenosti među kršćanskim pukom.

Odjek otajstva Utjelovljenja

Molitva *Andeo Gospodnji* oblikovala se nizom stoljeća. Najprije nastaje i širi se kao molitva o zalasku sunca, zatim zahvaća maha i moli se u zoru i napokon kao podnevna molitva.

Nad prizorom navještenja anđela Gabrijela Mariji (Lk 1, 26-38) zaustavljaju se brojni Isusovi sljedbenici i o njemu razmatraju. Taj događaj utječe na prve kršćanske zajednice i na njihovo shvaćanje i slavljenje otajstva utjelovljenja. U tom meditativnom produžetku velikoga spasenjskog događaja kao i u samom slavljenju otajstva utjelovljenja u kršćanskoj zajednici moramo tražiti korijene *Andeoskog pozdravljenja* i njegove prve početke.

a) *Večernje Pozdravljenje*

Prve tragove *Andeoskog pozdravljenja* susrećemo u 5. st. U smiraj dana na samostanima se oglašavalo zvono. Označavalo je prestanak dnevnog rada i ujedno pozivalo na molitvu. Večernje se zvono oglašavalo u čast Majci Isusovoj. Nastade tako običaj da o glasu zvona na završetku dnevnog rada vjernički puk izgovara tri *Zdravomarije* na spomen utjelovljenja Riječi Božje. Već g. 1239. ta je molitva popraćena oprostima. Njih su potvrđivali i proširivali brojni Petrovi nasljednici.

Za boravka u Svetoj Zemlji g. 1219/20., sv. Franjo Asiški (†1226) bio je zadivljen pobožnošću muslimanskih vjernika i njihovim strahopoštovanjem prema Bogu. Posebno ga se dojmio običaj pozivanja muslimanskih vjernika s minareta na molitvu. To ga je potaknulo da g. 1220. napiše svoj braći neka svake večeri razglase po glasniku ili kojim drugim znakom "da sav narod oda čast i hvalu Gospodinu Bogu..." Jedan od plodova toga poziva jest i početak molitve *Andeoskog pozdravljenja* uvečer.

Oko g. 1250. fra Benedikt Sinigardi (†1282), iz družine sv. Franje Asiškoga, u samostanu u Arezzu (Italija) svake večeri nakon *Povečerja* s braćom pjeva ili recitira antifonu koja je započinjala riječima *Andeo Gospodnji navijesti Mariji...* Već g. 1251. opći kapituli pojedinih redovničkih zajednica određivali su da se na završetku *Povečerja*, nakon pjesme *Zdravo Karljice*, na koljenima izrecitira *Zdravomarija*. Ta se praksa brzo proširila među franjevačkim zajednicama, a tu su molitvu počeli pratiti i glasom zvona. U početku možda i nije bilo osobite veze između molitve *Andeo Gospodnji* i glasa zvona koji je pozivao na "zapretanje" vatre. Monastički je običaj zvonjenja u sumrak i pozdrava Gospi nakon *Povečerja*, povezao na neki način molitvu *Andeoskog pozdrava* s večernjim zvonjenjem. Jer, među benediktincima u Montecassinu nalazimo g. 1285. propis da se zvonu "za Zdravomariju navečer i ujutro" u crkvama koje pripadaju njihovoj opatiji.

Kapitul Manje braće g. 1263. u Pisi, kojemu je predsjedao sv. Bonaventura (†1274), propisuje franjevcima neka na glas zvona za *Povečerje* upute nekoliko puta pozdrav Gospi, a na

to neka potiču i vjernike. Vjerovalo se, naime, da se navještenje zbilo u to doba dana. Tu će praksu još žarče preporučiti g. 1269. kapitul u Asizu riječima: "*Neka u čast slavne Djevice sva braća poučavaju puk, kad čuje zvono Povečerja, da više puta pozdravi Mariju.*" Papa Ivan XXII. (†1334) hvali g. 1318. zvonjenje navečer u nekim francuskim krajevima i udjeljuje oprost onima koji bi na glas zvona u to doba na koljenima izmolili *Zdravomariju*. Odobrava 7. svibnja 1327. taj običaj i uvodi ga u rimsku biskupiju.

Poseban oprost pospješuje veće širenje *Andeoskog pozdravljenja* po svijetu. Papin primjer slijede brojni biskupi, što je doprinijelo još većem širenju te molitve.

Čini se da nije bilo ustaljena pravila u koji sat navečer zvoniti. Zavisilo je to od prilika mjesta i vremena. Prema nekim vrelima, u Engleskoj se u 16. st. zvonilo u 18 sati. U Parizu se polovicom 15. st. redovito zvonilo u 21 sat.

b) *Jutarnje Pozdravljenje*

Od davnina postoji običaj da se zvonu i *ujutro*. Jutarnje zvono poziva vjernike neka na početku novog dana uzdignu svoje misli k Bogu. Ne znamo gdje je i kada nastao taj običaj. Po nekim su se samostanima redovnici za jutarnje službene molitve na riječi "Sveta Marijo i svi sveci" prostirali po podu crkve. Na tu ih je molitvu pozivalo zvono.

Krajem 13. st. i jutarnjem se zvonjenju pripisuje marijansko značenje, a i bogoslužje je, među ostalim, poticalo vjernike da Gospu na početku dana zazivaju kao "Zvijezdu jutarnju", kao "zaručnica koja ustaje poput zore". Po samostanima su se molile tri *Zdravomarije* ne samo na kraju završnog časa nego i za prvi čas dnevnog časoslova. I za nj se zvonilo ujutro jednako kao i za večernje *Pozdravljenje*.

Prvi izvještaj o tome potječe iz g. 1317. Biskup iz Parme nalaže vjericima da, na tri udarca zvonom, izmole tri *Očenaša* i tri *Zdravomarije* u čast Gospinu za postignuće mira. Još nema spomena o Isusovu utjelovljenju. Isti običaj počinje od g. 1322. u Španjolskoj, od g. 1399. u Engleskoj. Civilne vlasti određuju da nakon zvonjenja treba započeti posao. Tako i jutarnje *Pozdravljenje* ima slične početke kao i večernje.

Zvonjenje doprinosi da se jutarnje *Pozdravljenje* proširi nadaleko kao i večernje. Papa Bonifacije VIII. (†1303) potiče u jednom pismu svećenstvo u Bavarskoj neka izjutra zvone za *Andeosko pozdravljenje* kao što to čine u Rimu i u još nekim krajevima. Širenju *Pozdravljenja* pogoduju i posebni oprosti koje su za te pobožne čine propisivale crkvene vlasti. Tako g. 1390. papa Bonifacije IX. (†1404). To potpomaže da se sredinom 15. st. jutarnje *Pozdravljenje* već uvriježilo po čitavoj Europi.

c) Podnevno Pozdravljenje

Andeosko pozdravljenje o podne nastaje dosta kasnije. I širi se sporije od večernjega i jutarnjeg.

U Češkoj i Njemačkoj na početku 15. st. postoji običaj da se zvoni petkom *u podne*, i to s nakanom da se vjernici sjete muke i smrti Kristove. Stoga početke podnevnog *Pozdravljenja* treba tražiti vjerojatno u odredbi pape Kalista III. (†1458) g. 1456. da se zvoni svakog dana između *Devetoga časa* i *Večernje*, kad su vjernici pozvani da izmole tri *Očenaša* i tri *Zdravomarije* za Božju pomoć kršćanima u obrani pred osmanlijskom opasnošću, koja je u ono doba nadirala prema zapadnoj Europi. Papa Aleksandar VI. (†1503) obnavlja g. 1500. tu odredbu.

Zavisno od mjesta, za molitvu *Andeo Gospodnji* izgovarali su se različiti molitveni obrasci. Sredinom 15. st. taj se običaj dosta proširio. Budući da pučanstvo na području Francuske nije strepilo pred osmanlijskom najezdom, u njih se na podne zvonilo i molilo za mir. Tako francuski kralj Luj XI. (1461-1483) propisuje g. 1472. da u podne zvoni i da se mole tri *Zdravomarije* za mir i jedinstvo kraljevstva. On sam na glas zvona pada na koljena i moli za mir. Papa Siksto IV. (†1484) obdaruje g. 1476. molitelje podnevnog *Pozdravljenja* posebnim oprostima. Ono se tako širi početkom 16. st. Italijom, a zatim ostalim zemljama, da bi se njemačkim područjem širilo tek u 17. st.

Ritam posvete dana

Prema povijesnim podacima, vjernički puk u 16. st. počinje pozdravljati Gospu triput dnevno, spominjući se pri tom Isusova utjelovljenja. U istom razdoblju umeću se između triju *Zdravomarija* evanđeoske antifone koje sažimlju događaj navještenja Isusova rođenja. Za to imamo prvu potvrdu u katekizmu tiskanu u Mlecima g. 1560. Papa Pio V. uvršćuje g. 1571. molitvu *Pozdravljenja* u *Mali časoslov bl. Djevice Marije*, još uvijek bez zaziva "Moli za nas, sveta Bogorodice..." Tako *Pozdravljenje* poprima službeni značaj. To postaje još službenije odredbom Klementa VIII. (†1605) sakristanima da "ujutro, na podne i uvečer svakog dana daju znak za andeoski pozdrav", kako čitamo u *Caeremoniale Episcoporum* iz g. 1600. Na biskupijskim saborima (npr. u Kölnu 1627) uređeno je da se večernjem *Pozdravljenju* doda poseban znak zvonom i molitva za pokojne.

Na kraju 17. st. može se reći kako nema kršćanske obitelji koja na glas zvona ujutro, na podne i uvečer ne bi molila *Andeo Gospodnji*. Prema tvrdnjama suvremenika, vjernike na to uopće nije trebalo poticati. Svu tu praksu kao da svečano kruni g. 1724. papa Benedikt XIII. (†1730) breveom *Iniunctae nobis*. On potvrđuje i odobrava trostruko zvonjenje na *Pozdravljenje* i molitvu, prema ondašnjem običaju: tri *Zdravomarije*, koje su bile povezane trima evanđeoskim antifonama, a slijedio ih je zaziv s odgovorom i zaključnom molitvom. Podjeljuje oprost vjernicima koji *Andeo Gospodnji* izmole na znak zvona i na koljenima. Potiče ih neka mole za mir i slogu među kršćanskim vladarima, za oslobođenje od krivovjerja i proslavu Crkve. Benedikt XIV. (†1758) određuje 20. travnja 1742. neka se *Andeo Gospodnji* nedjeljom moli stojeći, počevši od subote navečer, a da se mjesto njega u uskršno vrijeme moli antifona *Kraljice neba*.

Pape novijeg doba nastavljaju revno promicati *Andeosko pozdravljenje*. Pio VII. (†1823) obdaruje g. 1815. oprostima vjernike koji nadodaju tri *Slavaocu* ujutro, na podne i uvečer u znak zahvalnosti za darove i povlastice kojima je presv. Trojstvo obdarilo bl. Djevicu, osobito za njezino uznesenje. Leon XIII. (†1903) dopušta g. 1884. da oni koji ne znaju *Andeo Gospodnji* mogu mjesto njega izmoliti pet *Zdravomarija*.

Slaveći g. 1933. jubilej otkupljenja, Pio XI. (†1939) obogaćuje *Andeosko pozdravljenje* novim oprostima i preporučuje ga kao sredstvo koje će pripomoći jedinstvu kršćanskog puka.

Nakon II. svjetskog rata molitva *Andeoskog pozdravljenja* doživljava ponovni zamah. Za Marijanske godine 1954., za blagdan Velike Gospe, Pio XII. (†1958) predmoli u podne *Andeo Gospodnji* s članovima Katoličke akcije, što izravno prenosi radio. Posjetitelje i hodočasnike na Trgu sv. Petra poziva na zajedničko podnevno *Andeosko pozdravljenje* s prozora svoje radne sobe. Apostolskim pismom *Dum moerenti animo* 29. lipnja 1956., pozivajući se na dokument *Cum his superioribus annis* Kalista III. od 29. lipnja 1456. da na glas zvona mole za obranu kršćana pred osmanlijskom silom, potiče vjernike neka mole za slobodu Crkve. Otvarajući na valovima Vatikanskog radija 11. veljače 1958. u podne slavlje 100. obljetnice lurdskih ukazanja molitvom *Andeoskog pozdravljenja*, predlaže tu molitvu ponovno svim vjernicima. Prije apostolskog blagoslova nedjeljom i blagdanima, Ivan XXIII. (†1963) uvodi *Andeo Gospodnji*. Pape nakon njega prihvaćaju tu praksu i obogaćuju kratkim podnevnim nagovorom i pozdravima. Pavao VI. (†1978) u apostolskoj pobudnici *Štovanje Marije* (1974) drži *Andeo Gospodnji* pobožnom vježbom i preporučuje da se "običaj njegovog moljenja sačuva gdje i kada je to moguće" (br. 41). Smatra da tu molitvu ne treba obnavljati, jer "njezina jednostavna struktura, njezin svetopisamski značaj, njezino povijesno podrijetlo, koje je povezuje uz moljenje za očuvanje mira, njezin takoreći liturgijski ritam koji posvećuje razne trenutke dana, njezina otvorenost prema vazmenom otajstvu koja nas navodi da spominjući utjelovljenje Sina Božjega molimo da po njegovoj muc i križu budemo privedeni k slavi uskrsnuća, čine da ta molitva, nakon stoljeća, zadržava svoju nepromijenjenu vrijednost i netaknutu svježinu" (br. 41). Dopušta da se tradicionalna zaključna molitva u sklopu *Andeo Gospodnji* "Milst svoj" može zamijeniti *Zbornom molitvom* blagdana Blagovijesti.

Oči u oči s Božjim tajnom

Andeo Gospodnji navijestio Mariji.

Te se riječi odnose na evandeoski događaj koji opisuje evangelist Luka (1, 26-35). U tim prvim riječima kao da se stapaju sve težnje Izraelove s jedinstvenim Božjim zahvatom. Svetopisamski stručnjaci vide u Anđelovu pozdravu Mariji, Kćeri Sionskoj, poziv na mesijansku radost na koju su nekoć proroci pozivali Jeruzalem, koji je bio vjerničko srce čitavoga Izraela. Prva kršćanska zajednica vidjela je u Majci Isusovoj onu u kojoj su bile utjelovljene nade Kćeri Sionske, nade starog Izraela. Marija je pralik naroda Božjega. Javlja se na pragu novog saveza. Njoj je prvoj naviještena Radosna vijest. Ona je pozvana da surađuje na poseban način u djelu spasenja koje Bog izvodi u korist svoga naroda.

I ona je začela po Duhu Svetom.

Činjenicu da jedna Djeвица začine treba povezati s teologijom o novom stvaranju kod koje je Duh Sveti opet na djelu kao što je bio u prvom stvaranju. Evangelist preuzima ideju o djelovanju Duha Svetoga u događaju Kristova uskrsnuća i povezuje ju s idejom o djevičanskom začecu. Tako je djevičansko začecje sastavni dio uskrsne vjere prvotne zajednice u Isusa Krista.

Marija brižno nastoji shvatiti Božji poziv. Zato na Anđelov navještaj odgovara razmišljanjem i pitanjem. Prihvaća poruku, ali je želi razumjeti. Anđeo joj otkriva da će začeti djevičanski. Na djelu je Duh Sveti (Lk 1, 35). Onaj isti koji je djelovao za stvaranja svijeta i preporoda staroga naroda Božjega. On će u Marijinu krilu oblikovati ljudsko tijelo Kristovo. Sličan je taj zahvat za navještenja onome na dan Pedesetnice, kad Duh Gospodnji oblikuje prvu zajednicu kršćana, prvu Crkvu. Osjenjena Duhom, Marija hita u judejsko gorje (Lk 1, 39), da naviješta velika djela Božja (Lk 1, 46. 49). Ojačana Duhom, apostolska zajednica izlazi iz dvorane Posljednje večere i odlazi razglašavati spasenjsko Božje djelo (Dj 2, 4. 6. 7. 11). Molitvom *Andeoskog pozdrava* vjernik se otvara djelovanju Duha Svetoga.

Evo službenice Gospodnje.

Marijin stav pri navještenju stav je vjere i prihvaćanja. Ona sluša riječ i živi po njoj. Istinsko blaženstvo ne sastoji se toliko u radanju koliko u vjerovanju. Isusovo začecje za Mariju predstavlja trajno suočenje s otajstvenim planom Božjim, koji se ostvaruje u osobi njezina sina. U neprestanu susretu s otajstvom Marija odgovara kao vjerna učenica, kao ona koja sluša Božju riječ i provodi je u djelo.

”Riječi ‘službenica Gospodnja’ očituju puninu Marijine svijesti da je pred Bogom stvorenje” (*Mulieris dignitatem*, 5). Nakon što je do kraja prosvijetljena, prihvaća Božju ponudu ”svim srcem” (*Svjetlo narodâ*, 56). Želi se staviti u službu Bogu, i to potpuno slobodno. Jednako kao što su to učinili Abraham, Mojsije i proroci. Vjerom i poslušnošću sudjeluje u ljudskom spasenju. Prihvaća da bude Majka djeteta, Sina Božjega, Božanske Osobe koja je u sebi ujedinila na tajanstven i jedinstven način božansku i ljudsku narav. Bogu ništa nije nemoguće! Marija prihvaća Božji poziv, a njezina sloboda obogaćena je Božjom slobodom. Njezin pristanak ”u blagovijesti omogućuje Bogu da započne doba Novoga saveza s čovječanstvom. Taj je Novi savez još čudsniji od onoga Saveza što ga je Bog sklopio s Izraelom podno Sinaja” (Ivan Pavao II., 3. srpnja 1983).

Neka mi bude po riječi tvojoj.

Svojim božanskim materinstvom Marija postaje vez između Neba i Zemlje, most između Boga i čovjeka. Tu ulogu izvršava svojim molitvama i posredovanjem kod Boga, što je ispunja radošću. Naš je pjesnik to ovako izrazio:

- Zdravo!

Ti puna radosti.

Ljudima jednom stajat ćeš pred očima,

Ko mira znak, ko izvor utjehe.

Imat ćeš mjesec pod nogama. Mlado

Sunce će tebi sijati u naručju.

A jutarnje će zv' jezde

Nad tvojom glavom pjevati.

I bit ćeš vez,

Što Zemlje dno i Neba vrh

U jedno spaja.

I bio bit ćeš most,

Od molitava tkan,

Od suza mit, i u luk svit,

Nad jazima i crnim vodama,

Što čovjeka će d'jeliti

Od Boga.

(Vladimir Nazor)

Marija predstavlja narod Božji. Prihvaća Božju ponudu i obvezuje vjernika da prihvati spasenje. Ta majčinska uloga omogućuje da je se uspoređi s Kćeri Sionskom (Sef 3,14; usp. Lk 1, 28) i s novim Jeruzalemom.

Marijine odgovore na Božju poruku Luka iskazuje starozavjetnim izrazima. Evandeoske riječi iz Evanđelja po Luki (1, 38) stapaju se sa središnjom tvrdnjom početka Evanđelja po Ivanu (1, 14):

I Riječ je tijelom postala.

I prebivala među nama.

Te riječi iz Evanđelja po Ivanu postaju srce *Andeoskog pozdravljenja*. To je ”punina vremena” (Gal 4, 4-5) koje je Bog u svom planu odredio za spasenje ljudskog roda. ”Riječ” je ime za Sina Božjega koji je odvijeka, a koji u krilu Marijinu u vremenu stvaralačkom snagom Duha Svetoga postaje čovjekom. Bog dolazi na zemlju u ljudskom tijelu. Marija, potaknuta Duhom Svetim, prihvaća Božju ponudu u ime cijelog Izraela. Iz njezina čina vjere nastaje novi savez, obilježen utjelovljenjem Sina Božjega. Marijino srce postalo je već ”novo srce”, a ona novo stvorenje. Sin Božji postaje Sinom Čovječjim da bi oni koji uzvjeruju postali djecom Božjom. ”Misterij čovjeka postaje doista jasan jedino u otajstvu utjelovljene Riječi. Adam, prvi čovjek, bio je naime slika onoga koji je imao doći, Krista Gospodina. Krist, novi Adam, objavljujući misterij Oca i njegove ljubavi potpuno otkriva i čovjeka njemu samome te mu objavljuje uzvišenost njegova poziva” (*Radost i nada*, 22).

Utjelovljenje Sina Božjega središnji je događaj ljudske

povijesti. Ono je usmjereno prema križu i uskrsnuću. Na križu Kristovu i u slavnom uskrsnuću njegovu ostvaruje se spasenje otkupljenjem ljudskog roda (Iv 3, 14; 8, 28; 12, 32; 19, 37). Te stvarnosti izričito spominje zaključna molitva *Anđeoskog pozdravljenja*. Ona molitelju otkriva da utjelovljenje Sina Božjega vodi k vazmenom otajstvu: mucu, križu, uskrsnuću. U događaju utjelovljenja Isusova započelo je zajedništvo neba sa zemljom, a u događaju smrti i uskrsnuća Isusova svi su ljudi pomireni s Bogom (Rim 5, 6; 2 Kor 5, 18-21). Bog pri navještenju od Marije traži suradnju. Ta suradnja u Božjem planu spasenja nije ograničena na jedan dan ili samo jedan događaj. Ona traje kroz svu vječnost, jer Nazaretska Djevica zauvijek ostaje Isusova Majka. U trenutku kad dolazi "čas" njezina Sina, Marija pod križem postaje majkom svih Kristovih učenika, sviju koji vjeruju u Krista Gospodina.

Blagoslov dana

Bog nam je darovao vrijeme. I on sam dolazi u naše vrijeme, u vremenu postaje čovjekom. On blagoslivlje svako vrijeme i čini ga svojim. Svako je vrijeme vrijeme spasenja. Molitva *Anđeoskog pozdravljenja* blagoslov je za naše vrijeme. Njome pobožni osjećaj kršćanskih vjernika posvećuje Majci Gospodinovoj ne samo određene svetkovine i dane nego i dijelove svakog dana: jutro, podne i večer. Tri puta dnevno oglašava se zvono. Smiruju se vjernička srca, sklappaju se ruke, a usne izgovaraju *Anđeoski pozdrav*. S Majkom Isusovom i svojom, zorom i nadom svoga spasenja, počinju i završavaju svoj dan.

Glas zvona ujutro, u podne i navečer podsjeća vjernički puk na sveti trenutak povijesti čovječanstva: utjelovljenje Sina Božjega. O njemu razmatra i u isto vrijeme moli. Zahvaljuje nebu što mu je poslalo Spasitelja. Na glas zvona podraavlja Gospu, "nerazrješivo združenu s djelom spasenja svoga Sina" (*Uredba o svetoj liturgiji*, 103) i moli ujutro za umiruće, na podne za obraćenje grešnika i uvečer za pokojne i tako "svjesno ulazi u vrijeme spasenja" (R. Lettmann). Poput Marije, "prauzora suradnje s Bogom" (Bonaventura Duda), otvara se i on spasenju koje je Bog po Kristu Isusu dao našem

vremenu. Sve to u stilu bogoslužnog rasporeda, i to u skladu s bogoslužjem, na kojemu se povijesno i konkretno nadahnjuje i na neki način u nj uvodi (usp. *Uredba o svetoj liturgiji*, 13).

"Svaki kršćanin koji moli *Anđeo Gospodnji* zna da se Božje utjelovljenje tiče upravo njega, da se ono mora dogoditi upravo u njemu, ako hoće nositi kršćansko ime" (Hans Urs von Balthasar). Tako, svaki put kad molimo *Anđeo Gospodnji*, "upravljamo svoje misli Kristu i Mariji. Njih je dvoje Duh Sveti sjedinio blaženom svezom Majke i Sina. Klanjamo se otajstvu utjelovljenja Sina Božjega u kojemu je Vječni Otac čovjeku otkrio njegov konačni poziv i konačno određenje: da zauvijek sudjeluju u božanskom životu" (Ivan Pavao II.). Navještaj Mariji otkriva vjerniku što se zbiva kad Riječ Božja naiđe na vjerna slušatelja. *Pozdravljenje* nas poučava kakvom raspoloživošću moramo slušati Božju riječ, jer i danas Bog nastavlja pozivati ljude da s njime suraduju u spasavanju svijeta. Da gradimo novi, bolji svijet, kojega je dolazak predskazala Djevica.

Djelo Marijino

S mladom Slovenkom sve je započelo godine 1939. Chiara Lubich, rođena je u siromašnoj slovenskoj obitelji doseljenoj u Trento (Italija). U 19. godini hodočastila je Gospi u njezino svetište u Loretu. Tražila je konačan smjer svoga života. I Bog joj je progovorio upravo u tom kutku Nazaretske Djevice. Takla ju je njegova milost.

Loretsko svetište uprisutnjuje utjelovljenje Sina Božjega. Ono približava Nazaret europskom kontinentu. Namjernici-ma pomaže da ponovno osluhnu Radosnu vijest koju je Anđeo donio Mariji. Iz Loreta struje one iste poruke koje odjekuju iz Marijina Nazareta. To je škola u kojoj hodočasnici uče živjeti one kreposti koje su resile stanovnike nazaretske kućice. Svojim utjelovljenjem Sin Božji utire put svestranoj ljubavi prema Bogu i čovjeku, što Isusove učenike uvijek ponovno zove da se otvore Bogu i njegovu spasonosnom djelovanju. Isusov zemaljski život upućuje na nove odnose među ljudima, utemeljene na zakonu ljubavi. Poziva na po-

štovanje otajstva života u braku i obitelji, kao i vrednota ljudskog rada. Marijin "da" uči kako se otvoriti Duhu i prihvatiti Krista koji je put, istina i život...

U tišini svete kućice Duh je progovorio i mladoj Chiari. Otvorila se ona njegovim poticajima i poslušala ga. Za svoj životni ideal izabire upravo Nazaretsku Djevicu. Po njoj je injezino djelo nosi ime "Djelo Marijino", poznatije kao "fokolarinski pokret". Majku Gospodinovu stavlja za uzor svakom članu pokreta. Ugledajući se na sv. Obitelj započinje s oblikovanjem "fokolara" (ognjišta) praktičnoga evandeoskoga života. "Ovdje upoznajemo domaći način života. Neka nas upravo Nazaret podsjeti što je obitelj, zajedništvo obiteljske ljubavi, ozbiljna i sveta ljepota obitelji, sveto i nepovredivo vlasništvo obitelji; neka nam pokaže kako je sladak odgoj u obitelji, koji ne može ništa drugo zamijeniti; neka nas nauči koja je prirodna uloga obitelji u društvenom poretku" (Pavao VI.). Tako od sv. Obitelji članovi pokreta uče dijeliti međusobno materijalna dobra i stvarati zajedništvo dobara, dijeleći radost i nadu, žalost i tjeskobu svagdanjega života. Po uzoru na bl. Djevicu nose Isusa u svijet i žive evandeoski ideal. Zbog toga i žele postati jedno međusobno i jedno sa svima. Upravo kao prva kršćanska zajednica: "Svi koji prigrliše vjeru držahu se zajedno i sve im bijaše zajedničko" (Dj 2, 44). Bez obzira koje su zvanje prigrlili i čime se u životu bave.

Uoči Bezgrešnog Začeca 1943., u jeku II. svjetskog rata, Chiara se potpuno dariva Bogu. Čitajući Božju riječ, pohranjujući je u svom srcu i razmišljajući o njoj poput Majke Isusove, otkriva bogatstvo i ljepotu Evandjelja. Shvaća kako ga nije dovoljno samo pročitati, nego ga treba u djelo provoditi. Uviđa kako nije dostatno samo željeti bližnjemu dobro, nego kako ga treba stvarno i ljubiti. Pridružuje joj se nekoliko prijateljica, a iz toga društva rađa se cijeli pokret, raširen danas po cijelom svijetu. Radi na promicanju jedinstva sa svim kršćanima, zbližavanja sa svim religijama i svim ljudima. Upravo ono što je ideal Kćeri Sionskoj, koja okuplja raspršenu djecu Božju.

POD TVOJU OBRANU

*Pod tvoju se obranu utječemo,
sveta Bogorodice,
ne odbij nam molbe u potrebama našim,*

*nego nas od svih pogibli
uvijek oslobodi,
Djevice slavna i blagoslovljena.*

Koliko je poznato, to je najstarija molitva upravljena Gospi, raširena i na kršćanskom Istoku i na Zapadu.

Vrijedan stari zapis

Molitva *Pod tvoju obranu* sačuvala se na grčkom jeziku, napisana na jednom papirusu, koji je početkom 20. st. pronađen u Egiptu i pribavljen g. 1917. za "John Rylands Library" u Manchesteru (br. 470), gdje se i danas čuva.

Papirus je vrlo star. Njegov vanjski izgled svjedoči da je molitva već odavno bila u uporabi. To potvrđuju i tip pisma i crnila. Papirus je dosta oštećen, pa je tekst trebalo upotpuniti. To je uradio Feullen Mercenier, benediktinac iz Chevetonga, a pri tom se služio bogoslužnim obrascima te molitve, koja je još uvijek neprekidno u uporabi među kršćanima koptskoga i bizantskog obreda.

Engleski stručnjak M. C. H. Roberts svestrano je proučio papirus i g. 1938. objavio (bez identifikacije kataloga) kako se radi o najstarijoj zapisanoj sačuvanoj marijanskoj molitvi Crkve. Na temelju bogoslovnih podataka koje u molitvi susrećemo, Roberts njezin nastanak stavlja u početak 4. st. Lobel, međutim, na temelju paleografskih podataka, drži da nije iz razdoblja kasnijeg od 3. st. Po svojoj prilici potječe iz vremena oko 250. godine. Svakako, ne prelazi razdoblje kasnije od g. 300.

Vapaj svetoj Bogorodici

Molitva *Pod tvoju obranu* upravljena je Bogorodici iz dubine srca vjernika koji proživljavaju teške kušnje i opasnosti. Na temelju njezina sadržaja daje se zaključiti kako nije nastala spontano i iznenadno, nego je zreli plod vjere i pobožnosti kršćanske zajednice. To je skupna vjernička prošnja upravljena izravno bl. Djevici, što daje naslutiti da se ranije

upotrebljavala u bogoslužju. Neki stručnjaci drže kako je već u prvim danima progonjene Crkve tiho zvonila po katakombama, krštene pratila na njihova polja i u rudnike, odjekivala po zajednicama kad bi se sastajale na lomljenje kruha... Zajednica koja moli, osjeća se sigurnom. Računa na Marijinu majčinsku dobrotu, pa izražava uvjerenje da Majka Božja neće odbiti molbe onih koji je zazivaju u trenutku potrebe i opasnosti.

U molitvi *Pod tvoju obranu* nalaze se već prvi sastojci marijanske znanosti, koji nadahnjuju pobožnost kršćanske zajednice u njezinoj zagovorničkoj molitvi. Vjernička zajednica gleda Mariju u Kani gdje djelotvorno sudjeluje na svadbi. Isusa potiče da se zauzme za potrebne zaručnike. U majčinskoj jednostavnosti, protkanom dubokom vjerom, zagovara kod njega. Ponaša se u skladu s njegovim riječima: "Što god moleći pitate, vjerujte da ste to već primili, i bit će vam" (Mk 11, 24). Iako njegov "čas" još nije došao, ona potiče Sina na djelovanje, da im priskoči u pomoć. I danas su diljem kugle zemaljske toliki potrebni savjeta, ohrabrenja, lijepe riječi, vedra osmijeha, utjehe... Smeteni su, ojađeni, iscrpljeni... Marija ih posebno okuplja po svojim svetištima. Kao ona koja se na svadbi u Kani pojavila prije Isusa i njegovih učenika te se zauzela za zaručnike a da je oni za to ni molili nisu, Majka Isusova otvara srca svojih pobožnika da Isus u njima djeluje, da svrme svoj pogled na ljudske potrebe. Svoje molitelje upozorava da čine sve što im on rekne. U takvu ozračju toliki ponovno prepoznaju u njemu Mesiju, a u njegovu djelovanju istinskog Učitelja. U Mariji vide majku koja ih prati na putu i za njih se neprestano brine materinskom ljubavlju.

Izraz "Bogorodica" prvi put rabi sv. Aleksandar Aleksandrijski (†328), a na kršćanskom Zapadu ("Majka Božja") milanski nadbiskup sv. Ambrozije (†397). Izričajem "Bogorodica" priznaje se kako je Marija povlaštena kći Boga Oca, koja, milosnim zahvatom Duha Svetoga, sudjeluje u otajstvu utjelovljenja Sina Božjega. Ako želimo pravo shvatiti, ili barem naslutiti, što se misli kad kažemo da je Marija Bogorodica i Majka Utjelovljene Riječi, "onda ne smijemo nikad ovo materinstvo gledati kao čisto tjelesno, nego kao slobodan

osobni čin njezine vjere u povijesti spasenja” (K. Rahner). Sin Božji ”silazi s nebesa” (sv. Irenej) ”radi nas ljudi i radi našega spasenja” (Vjeronanje), što znači da postoji i prije zemaljskog rođenja i da se stvarno utjelovljuje. Po začecu i rođenju u krilu Marijinu, on postaje pravi čovjek. Od prvog trenutka svoga zemaljskog života u živu je i osobnom jedinstvu s božanskom Riječju, pa je i kao čovjek vječni i pravi Bog. Marija ne daje život božanskoj naravi. Ona je ljudsko oruđe utjelovljenja Božje Riječi. Sudjeluje u stvaranju tijela Sina Božjega, a ne njegove duše, još manje njegova božanstva. Ukoliko bl. Djevica rađa utjelovljenu Riječ Božju koja proizlazi od Boga, Isusa Krista, pravoga čovjeka, ona je majka onoga koji je u isto vrijeme pravi Bog i pravi Čovjek. Stoga je s pravom možemo nazivati *Bogorodicom*. Taj joj naslov dodjeljuje sabor u Efezu (431), utvrđujući da je Isus pravi Bog i pravi čovjek. Bogomaterinstvo je prva Marijina povlastica kojom je Bog obdaruje, a iz nje proizlaze i sve ostale.

I naslov ”Djevice” za Mariju u skladu je s najstarijom evanđeoskom i crkvenom predajom. Njime se ispovijeda vjera u Marijino djevičansko materinstvo, koje na poseban način jasno pokazuje da Bog može na prekrasan način čovjekovo tijelo staviti u službu spasenja. Otajstvo i smisao Marijina djevičanstva još više bivaju osvijetljeni nakon Efeškog sabora. Ono ima prvenstveno kristološko značenje. Isusovo djevičansko začecje, naime, ukazuje na Božje očinstvo.

Sveta Bogorodica Djevica je ”slavna”. Bog ju je u nebu proslavio s dušom i tijelom. Sv. Ivan Damaščanski (†749) uvjeren je kako je ”dolikovalo da ona, koja je kod rođenja sačuvala svoje djevičanstvo, svoje tijelo i poslije smrti sačuva od svakog propadanja. Dolikovalo je da je ona, koja je u svom krilu nosila Stvoritelja, koji je postao dijete, trebala naći svoje mjesto u božanskim odajama. Dolikovalo je da ona, koja je svoga Sina gledala na križu i koja je u svom srcu oćutjela bol, koju pri rađanju nije osjećala, Njega treba gledati također s desne strane Oca. Dolikovalo je da je Majka Božja trebala posjedovati ono što je pripadalo njezinu Sinu i da je trebala biti čašćena od svih stvorenja kao Majka i Služenica Božja” (Homilia II. in dormitionem BVM, 14).

U molitvi *Pod tvoju obranu* očita je i vjera u Marijinu sveost. Ona je osoba Božje naklonosti. Bog je zamilova (”blagoslovljena”). Svojom vjernošću i poniznošću privukla je pozornost Božju i njemu se prepustila. Zapaža se i vjera u Marijin moćan zagovor (”pod tvoju se obranu utječemo... oslobodi”). Već je uključno izražena i vjera u Marijino posredništvo (”obranu”), što znači da joj je Bog u svojoj dobrohotnosti, po milosti i darežljivosti, dao da se ”materinskom ljubavlju brine za braću svoga Sina koji još putuju i nalaze se u pogibli i tjeskobama, dok ne budu dovedeni u sretnu domovinu” (*Svjetlo narodâ*, 62). Očita je time i vjera u Marijinu moć, da može osloboditi od opasnosti.

Utjecanje (”utječemo”) Marijinoj majčinskoj ulozi potvrđuje i vjeru kako Marija pomaže grešniku da pronade put Kristova spasenja. Vidi se i pouzdanje moliteljâ da će ih uslišiti (”ne odbij nam molbe u potrebama našim”) ona koja ima važnu ulogu u povijesti spasenja. Bogorodica Djevica uživa posebnu zagovorničku moć. Vjernička prošnja ne odudara od volje Božje (”nego nas od svih pogibli uvijek oslobodi”), nego je u skladu s onim što nas je sam Isus učio moliti (Mt 6, 13). Ta molitva klasičan je primjer koji ističe kako i pučka pobožnost teži da se uskladi sa zahtjevima bogoslužnog štovanja.

Sklad puka i bogoslužja

Uz to što molitva *Pod tvoju obranu* ima *povijesnu* vrijednost, ona posjeduje i iznimno *dogmatsko* značenje. Već u 3. st. (prije sabora u Niceji 325) postojao je određen oblik štovanja bl. Djevice Marije prošnjom i već se tada rabio klasični termin ”Bogorodica”, koji je, u vezi s Kristovim božanstvom, usvojio g. 431. sabor u Efezu.

Molitva *Pod tvoju obranu* izgovarala se u gotovo svim bogoslužnim obredima. Zbog toga ima i *liturgijsku* vrijednost. Ne u strogom smislu riječi, jer je, i na Istoku i na Zapadu, svaka bogoslužna molitva upravljena Ocu po Sinu u Duhu Svetom. Iako molitvu upravlja izravno Majci Isusovoj, pučka pobožnost koja vapije s pouzdanjem, s ljubavlju i potpunim predanjem, ne silazi s linije pravovjerna štovanja. To je klasi-

čan primjer koji ističe kako i pučka pobožnost teži da se uskladi sa zahtjevima bogoslužnog štovanja. Ali ako je istina da je izraz "Majka Božja" prije nastao u koptskom negoli u grčkom, jer je već postojao u odnosu na božicu Isidu, ne iznenađuje da je taj naslov prešao u liturgijsku molitvu iz pučke pobožnosti.

Pod tvoju obranu zapravo je kratki himan pridodan liturgijskom dijelu *Časoslova*, što je i danas kao "tropar" (zaziv što se pjeva između psalama ili između drugih svetih tekstova) vrlo dobro poznat u Istočnoj crkvi. Uvelike će doprinijeti širenju naslova "Majke milosrđa" za Gospu. Proširio se po svim obredima, istočnim i zapadnim. Iz Egipta je prešao u bizantsko bogoslužje, a onda u rimsko, ambrozijansko itd. Prvi ga put susrećemo u rimskom obredu u *Liber Responsorialis* koji pripisuju Grguru Velikome (†604), a nalazi se u Compiègnevu antifonaru (9. st.). Bizantska liturgija koristi ga u *Večernjoj* korizmenog vremena, a tako i koptski obred.

U *Rimskom časoslovu* nalazila se *Pod tvoju obranu* ranije tiskana povezano s *Lauretanskim litanijama*. Od obnove *Časoslova* nakon II. vatikanskog sabora može se uzeti kao jedna od završnih antifona dnevne molitve časova svake večeri izvan uskrsnog vremena. U ambrozijanskoj liturgiji nalazi se kao antifona nakon Evandelja u marijanskim misama.

Među tekstovima susrećemo različite verzije. Onaj u ambrozijanskoj liturgiji ima neke drukčije izraze negoli onaj u rimskoj. I na hrvatskom jeziku imamo ga s dodatkom: "*Gospođo naša, posrednice naša, zagovornice naša! Sa svojim nas Sinom pomiri, svojemu nas Sinu preporučiti, svojemu nas Sinu izručiti!*" S tim dodatkom donesen je i u hrvatskom prijevodu *Časoslova*, iako ga latinski izvornik nema.

Jača od diplomacije

Austrija je bila 10 godina pod okupacijom četiriju sila pobjednica Drugoga svjetskog rata - Rusijom, Engleskom, Francuskom i Sjedinjenim Američkim Državama. Austrijski glavni grad carski Beč bio je pod stalnim nadzorom. Obilazila su ga i nadgledali - Rusi, Englezi, Francuzi i Amerikanci. Jasno da takva situacija nije bila draga nijednom Austrijancu.

Trebalo je nešto učiniti. Ali što? Čija je to dužnost? Je li samo političara ili su i drugi mogli nešto učiniti?

Političari nisu prestajali dizati svoj glas. Pokušavali su se na sve moguće načine osloboditi okupatora. No, nikako nije išlo. Četvorica velikih čvrsto su držali u kandžama plijen kojega su se dokopali. Kad je sustrijski kancelar Raab posjetio g. 1955. predsjednika Rusije i s njime razgovarao o mogućem povlačenju stranih trupa iz Austrije, ruski mu predsjednik reče: "Dragi Raabe, što Rusija zauzme, više ne napušta!"

Sažalijevajući se nad poharanošću ratom svoje domovine i njezinom razdijeljenošću među velikim silama, austrijski franjevac o. *Petar Pavliček* (†1982) bio je uvjeren kako Austrijancima Gospa može pomoći. Pod njezinu zaštitu stavlja svoj narod i domovinu i za pomoć se obraća Gospi. Čvrsto se nada kako njezina obrana neće izostati. U tom smislu pokreće g. 1948. veliku kruničarsku vojnu. Organizira austrijske vjernike u molitvenu zajednicu koja će svakog dana moliti za oslobođenje Austrije prebirući zrnca Gospine krunice i razmatrajući njezina otajstva. Odazvlju se fra Petrovu pozivu. U njegov pokret učlanjuje se 700 tisuća molitelja. I danas oni u milijunskom broju nastavljaju ustrajno moliti za mir u svijetu.

Nevjerojatno, ali istinito! Ono što su austrijski katolici molili, to su i izmolili! Gospa se još jednom pokazala moćnom Zagovornicom. Nadjačala je i diplomatska umijeća i silu oružja. "Djevica slavna i blagoslovljena" izbavila je svoj narod koji se nalazio u velikoj pogibli. Samo kratko vrijeme nakon izjave ruskog predsjednika kako Rusija ne napušta ono što zauzme, okupacijske sile povlače se iz Austrije! Dok su Mađarska, Poljska, Istočna Njemačka i Čehoslovačka uzalud pokušavale zbaciti sa sebe jaram okupacije, Austrija 13. svibnja 1955. konačno postaje slobodnom i nezavisnom zemljom. Povjesničari se ne mogu načuditi tom izvanrednom događaju koji nitko nije predviđao. Što nije uspjelo političarima, uspjelo je običnim vjernicima. Što nije pošlo za rukom diplomaciji, poći će velikoj vjeri te iskrenoj i molitvi. Što nije moglo oružje, mogu sklopljene ruke i Gospina krunica.